OFLU HOCA'NIN SİGARA MANİFESTOSU

Risâletu Mürşidi'l-İhvân fî Hakki'd-Duhân

...Malum ola (*biline*) ki bu risâleyi okumak ve okutmak emr-i lâzımdır (*zorunlu bir iştir*). Zîrâ dinlemesi ve amel etmesi şer'an (*dinen*) vâcip olan şeylerdendir. Bu risâleyi memleketlere ve karyelere (*köylere)* dağıtıp neşri (*yaymak*) büyük sevap olur. Zîrâ insanların duhândan tövbelerine sebep olur. Zîrâ bu zamanın ulamâları(*alimleri*), duhân isti'mâlde (*kullanmakta*) olduklarından, câhilleri duhândan men ve nehy etmezler. Halbuki men lazımdır. Bunun içün neşretmek büyük sevaptır.

Ve dahi (*ayrıca*), bu risâleyi kangi (*hangi*) kimse alıp memleketlere neşredip, insanların ıslahına sebep olursa, Rabbimiz –Celle– bu kimseyi iki cihanda aziz eyleyip hayırlı muratlarıyla müşerref eyleye!

(Oflu Emin Efendi)

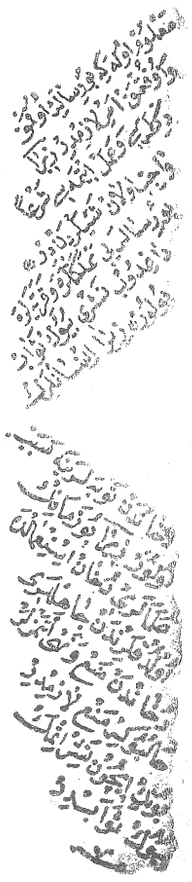

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

ISBN 978-9752438583
9 789752 438583

OFLU HOCA'NIN SİGARA MANİFESTOSU

Risâletu Mürşidi'l-İhvân fî Hakki'd-Duhân

Oflu el- Hâcc Muhammed Emin Efendi
(1230/1815 – 1319/1902)

HÜSEYİN ELMALI
MUSTAFA AYDIN

OFLU HOCA'NIN
SİGARA
MANİFESTOSU

Risâletu Mürşidi'l-İhvân fî Hakki'd-Duhân

Oflu el- Hâcc Muhammed Emin Efendi
(1230/1815 – 1319/1902)

HÜSEYİN ELMALI

MUSTAFA AYDIN

İstanbul, 2019

İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları

OFLU HOCA'NIN SİGARA MANİFESTOSU

Risâletu Mürşidi'l-İhvân fî Hakki'd-Duhân

Oflu el- Hâcc Muhammed Emin Efendi
(1230/1815 – 1319/1902)

Açıklama Notları Ekleyerek Geliştirilmiş Çevirisini Yapanlar:
Prof. Dr. Hüseyin ELMALI- Doç. Dr. Mustafa AYDIN

Editör:
Yasemin Nur ÇİNİ

Kapak ve Sayfa Tasarımı:
İAÜ Görsel Tasarım Koordinatörlüğü

Basım Yılı: İstanbul, 2019

Baskı: I

Basım Yeri:
Armoni Nüans Görsel Sanatlar ve İletişim Hizmeti San. ve Tic. A.Ş.
Tavukçuyolu Cd. Palas Sk. No:3 Y.Dudullu
Ümraniye / İSTANBUL

ISBN: 978-9752438583

Copyright © İstanbul Aydın Üniversitesi
Bu yapıtın tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzeme
izin almadan tümüyle veya kısmen yayımlanamaz.

Bu kitabın tüm hakları İstanbul Aydın Üniversitesi'ne aittir.

OFLU HOCA'NIN
SİGARA MANİFESTOSU

Risâletu Mürşidi'l-İhvân fî Hakki'd-Duhân

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....5

MUSTAFA AYDIN BİYOGRAFİ 13

HÜSEYİN ELMALI BİYOGRAFİ 15

OFLU MUHAMMED EMİN EFENDİ 17

HAYATI: 17

AİLESİ:.....23

ESERLERİ:.....29

A.TÜRKÇE ESERLERİ:.....29

B.ARAPÇA ESERLERİ:.....35

RİSÂLETU MÜRŞİDİ'L-İHVÂN FÎ HAKKİ'D-DUHÂN.....39

EVVELKİ BAB (BİRİNCİ BÖLÜM)
SİGARANIN ÇİRKİNLİĞİ VE DİNİ HÜKMÜ.....47

İKİNCİ BAB (BÖLÜM)
SİGARANIN AFETLERİ.....63

ÜÇÜNCÜ BAB(BÖLÜM)
SİGARAYI BIRAKMANIN FAYDALARI.....81

NARGİLE 85

ENFİYE 78

KAHVE.....85

RİSÂLETU MÜRŞİDİ'L-İHVÂN FÎ HAKKİ'D -DUHÂN
(ORİJİNAL METİN) 97

MUSTAFA NECÂTUDDÎN EL-ERZURÛMÎ'NİN

TÜTÜN KASİDESİ.....121

MUSTAFA NECÂTUDDÎN EL-ERZURÛMÎ'NİN
TÜTÜN KASİDESİ
(ORİJİNAL METİN) ……..... 123

ÖN SÖZ

Sigaranın zararı günümüzde günden güne daha iyi anlaşılmakta, tıp doktorları ve din adamları tarafından sigaranın zararları hakkında yeni bilgiler ve hükümler açıklanmaktadır. Nitekim Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Ali Erbaş da son günlerde sigaranın dinen haram olduğu konusunda görüş bildirdiler. Osmanlı Dönemi'nde de İslâm âlimleri gerek eserlerinin belli bölümlerinde ve gerekse müstakil makalelerinde sigarayla ilgili görüşlerini açıklamışlardır. Bunlardan hiçbiri sigaranın mübâh olduğunu söylememiştir. Sigaranın **haram, mekruh ve bidat olduğuna dair** çeşitli makaleler yazmışlardır.

Çoğunluk sigaranın mekruh olması konusunda görüş beyân etmişse de bu mekruhluğun derecesinde ihtilafa düşmüşlerdir. Sayıları az da olsa kimisi tenzîhen (helâle yakın) mekruh olduğu görüşünü benimseyip, sigaranın hükmünün şüpheli olduğuna da işaret etmek sadedinde: "Eğer helâlse içiyoruz, şayet haramsa yakıyoruz." gibi işi şaka yollu ifadelere dökmüşlerdir. Bunların yanında çoğunluk sigaranın tahrîmen (harama yakın) mekruh olduğu kanaatini ifade etmişlerdir. Böyle olmakla birlikte sigaranın o zamanki ifadesiyle duhânın, yani dumanın/tütünün haram olduğunu hiç çekinmeden cesaretle dile getiren âlimlerimiz de olmuştur. İşte bunlardan belki de en önemlisi ve en şiddetlisi (1815 – 1902) yılları arasında yaşamış olan ve yazdığı çok sayıda eseriyle halka karşı

sorumluluk bilincini yerine getirmeye çalışan Oflu Muhammed Emin Efendi'dir.

Emin Efendi bu konuda yazdığı "**Mürşidi'l-İhvân fî Hakki'd- Duhân**" adlı risâlesinde konuyu etraflıca ele alıp sigaranın zararlarını açıklayarak onun haramlığını çeşitli delillerle, çok cesurca, sert bir üslupla ve nasları da zorlayarak ortaya koymuştur. Bu risâle çok ses getirmiş, M. Emin Efendi'nin ve risâlenin yayıncısının takîbâta uğrayıp cezalandırılmasına sebep olmuştur.

M. Emin Efendi risâlesini üç bölüme ayırmış birinci bölümde duhân *(tütün/sigara)*'ın ortaya çıkışına, kullanımının nasıl yaygınlaştığına, eski ve yeni âlimlerin bu konudaki tutumlarına değinmiş, eskilerin bu konuda önemli eserler yazdıklarını ancak eserler Arapça yazılmış olduğu için halkın onlardan yararlanamadığını ifade etmiştir. Yeni, yani kendi çağdaşı âlimlerinse, Emin Efendi'nin ifadesiyle: "…ekserîsi dünya muhabbeti (*sevgisi*) tama'ına (*arzusuna, hırsına*) dalmış olmakla, cahillere müdâhene (*dalkavukluk*) ve dünya ehline ve fâsıklara ve zâlimlere ihtilât edip (*karışıp*), ...duhânı isti'malde (*sigara kullanmada*) cahiller gibi…" olduklarından sigara hakkındaki hükümleri onlara beyân etmediklerini ve "…belki duhânı içmek ile cahillerin duhânı içmelerine sebep.." olduklarını belirtmiştir.

Makalesini yazma sebebini ise şöyle açıklamıştır: "…Bu sebepten bu aciz ve hakire gayret gelip her insana

faydası raci' (*dönük*) olup, duhânı terk ve tövbesine sebep olup iki cihanda insanlar selâmet bulsun içun *(diye),* Rabbim'in rızasını tâlip olduğum halde Türkî lisanıyla (*Türk diliyle*) dağlar gibi olan ulemâların kelâmlarını beyân ederek, **duhân hakkında üç bab üzere bir risâle,** Rabbim'in inayetiyle, tertip ettim. Rabbim -celle şânuhû- dan niyaz ederim ki, çok ihvânlar (*kardeşler*) bunun ile irşâd olur (*aydınlanır*). Bunun için bu risâleye "**Mürşidu'l-ihvân fî hakki'd-duhân** (*Tütün/sigara Hakkında Kardeşlerin Aydınlatıcısı*)**"** ad (*ını*) verdim…"

M. Emin Efendi, üç bölüm olarak telif ettiği Risâlesi'nin birinci bölümünde; sigaranın *çirkinliğini*, dinî hükmünü ve *hallerini* açıklamıştır. Bu konuda **yirmi kelâm** *(söz/görüş)* dile getirmiştir. İkinci bölümde sigaranın *afetlerini*, zarar ve belalarını ele alıp, afetlerinden 43 afeti îzâh etmiştir. Üçüncü bölümde ise tövbe ederek sigarayı bırakanların kazanç ve menfaatlerini îzâh etmiştir. Bu konuda yirmi kazanç açıklamıştır.

Her üç bölümde de dile getirdiği görüşlerini maddeler halinde sıralamıştır. Risâlenin sonunda da nargile, enfiye ve kahveyle ilgili görüşlerini açıklamıştır.

Emin Efendi risâlesini Karadeniz şivesiyle yazmıştır. Biz de çalışmamızda, metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak için bazı eksik ifadelerini tamamlama ve anlamı anlaşılmakta zorluk çekileceğini düşündüğümüz ifadelerin

Günümüz Türkçesiyle ifade biçimlerini parantez içinde italik olarak vermenin dışında, Emin Efendi'nin üslûbunu koruduk. Sadeleştirme yoluna gitmedik.

Çünkü "Üslûb u beyân ayniyle insandır." tesbîti doğrultusunda okuyucuların onun üslûbundan sigarayla mücadelede nasıl bir sigara savaşçısı olduğunu anlamalarını istedik.

Zîrâ onun üslûbu, konuyla ilgili bilgi vermenin dışında, sigara içilmesine karşı tepkisini ve infiâlini de yansıtmaktadır.

M. Emin Efendi, risâlesinde, hem ifade olarak çok sert, kırıcı ve hakaret edici; hem de içerik olarak gayr-ı makûl bilgilere yer vermiştir.

Sigarayla mücadelede faydası olduğunu ve insanları onun ifadesiyle "bu habîs duhân" illetinden vazgeçireceğini düşündüğü her veriyi, fıkralara konu olsa bile eserinde kullanmaktan çekinmemiştir.

Kendisi de bunun farkındadır. Nitekim okuyuculara **Haşiye'** de **(s.4)** şöyle seslenmektedir: *"...ihvân karındaşlara vasiyyetim (tavsiyem) budur ki, bu risâleye red ve taaruz (saldırı, yüz çevirme) tarîkiyle (yoluyla) bakmazlar. Hüsn-ü nazar tarikiyle (iyi niyetle) bakıp kabul edip amel edeler..."*

Diğer taraftan M. Emin Efendi bazı fikirlerini de risâlenin haşiyesinde (*kenarında*) açıklamıştır. Yani risâle,

metin ve haşiyelerden oluşmaktadır. Biz bu fikirlerini de onun yaptığı gibi dipnotta verdik; metnin içine almadık. Asıl metnin bittiği her sayfasının sonunda köşeli parantez **[ ]** içinde sayfanın numarasını verdik. Haşiyenin bittiği yerde de haşiyenin numarasını verdik. Bununla okuyucuların latinize ettiğimiz metni, isterlerse orijinal Osmanlıca metinle daha kolay karşılaştırmalarına imkân sağlamayı düşündük.

Çalışmamızda M. Emin Efendi'nin hayatı ve ulaşabildiğimiz eserleri hakkında da bilgi verdik. Risâledeki fikirlerini olduğu gibi latinize ettik; ayetleri, sureleri ve numaraları verdik. Hadislerin tahrîcin yaptık. Onun kaynaklarından bulabildiklerimizi de dipnotta gösterdik.

Görüşlerini eleştirme yoluna gitmedik; zîrâ amacımız yılmaz bir sigara savaşçısını okurlara tanıtmak ve kendilerini onun görüşleriyle baş başa bırakmaktır.

Bunun için de kapak başlığında "*Oflu Hoca'nın Sigara Manifestosu*" ifadesini kullandık. Çalışmamızın, onun ifadesiyle, sigara konusunda "*Kardeşlerin Aydınlatıcısı*" olmasını temenni ederken, sigarayı bırakmak isteyenlere de yardımcı olmasını diler, bu vesileyle M. Emin Efendiyi de rahmetle anarız.

Prof. Dr. Hüseyin ELMALI

Doç. Dr. Mustafa AYDIN

İstanbul-2019

MUSTAFA AYDIN

1956 yılında Trabzon'da doğan Doç. Dr. Mustafa Aydın ilk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da; lisans eğitimini Kahire Üniversitesi'nde ve Ankara Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra akademik çalışmalarını Arap Dili ve Edebiyatı üzerine yaptı.

1975 yılında TSK'da göreve başlayan Aydın, yurt içi ve yurt dışı birçok görevde bulundu. 1995 yılında İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyeliğine başladı; BİL Holding ve bünyesinde yer alan 14 kuruluşu ve bugün 150 okul ile eğitim hizmetlerine devam eden BİL Öğretim Kurumları'nı hayata geçirdi; hala bu kuruluşların yönetim kurulu başkanlığını yürütmektedir.

2003 yılında, bugün, 40.000 öğrencisi, 35 Araştırma Merkezi, 2 Düşünce Kuruluşu, 2 UNESCO Kürsüsü, güçlü laboratuvar altyapısının yanı sıra Türkiye'de ilk kez kurumsal yönetim derecelendirmesine sahip olan İstanbul Aydın Üniversitesi'nin temellerini attı. Aydın, sırasıyla Kıbrıs İlim Üniversitesi ve İngiltere, Bakü, Tahran, Pekin, Şikago ve San Francisco Silikon Vadisi'ndeki İAÜ Kuluçka Merkezleri'nin kuruluşunu gerçekleştirdi.

Eğitim diplomasisi kavramını ülkemize kazandıran Aydın, 2010 yılında 'Study in Turkey' markasının kuruluşuna öncülük etti. EUA tarafından yeni nesil eğitime örnek model olarak gösterilen 'Hibrid Model Yükseköğretim Sistemi' ile Türk Yükseköğretimine yeni bir vizyon kazandırdı.

4 ayrı "Fahri Doktora" ve Moldova Devleti tarafından "Devlet Nişanı"na layık görüldü. Ulusal ve uluslararası onlarca ödül alan Aydın'ın "İslam Dünyasının En İyileri-Yılın Eğitimcisi Ödülü" ve "Geleceğin Eğitimcisi Ödülü" son yıllarda aldığı önemli ödüllerdendir. İki yabancı dil bilen ve 13 eseri bulunan Aydın, yükseköğretim ve sivil toplum alanındaki çalışmalarını sürdürmektedir. Aydın, evli ve üç çocuk babasıdır.

HÜSEYİN ELMALI

1956 tarihinde Erzurum merkez Ovacık Nahiyesi Aşağı Canören Köyü'nde doğdu. İlkokulu 1960'da ailece göç ettikleri merkeze bağlı Umudum Köyü İlkokulu'nda okudu (1967). Aynı köyde hafızlığını tamamladıktan sonra Erzurum Müftülüğü İki Nolu Kur'an Kursunda kıraat okudu. 1970-71 eğitim öğretim yılında kaydolduğu Erzurum İmam-Hatip Lisesinden 7. sınıfı dışardan vererek 1976 yılında mezun oldu. T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı Kartal Müftülüğü'ne imam olarak atandı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kazanması dolayısıyla becayiş yapmak suretiyle görevini Erzurum Müftülüğüne nakletti. 1980 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 1981 yılında MEB Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü'nde açılan Arap Dili ve Edebiyatı Asistanlığını kazanarak bu göreve atandı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde dışarıdan Doktora sınavını kazanarak Doktora çalışmalarına başladı. 1982 yılında Doktora ön çalışmasını tamamladı. 1983 yılı Mart–Temmuz döneminde Burdur'da vatani görevini kısa dönem er olarak yaptı. Askerlik dönüşü Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı'na Öğretim Görevlisi olarak atandı. 1986 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Muhammed b. Ebû Bekr er-Râzî ve Tefsîru Ğarîbi'l-Kur'ân'ı" isimli doktorasını tamamladı. 1991 yılında Doçent, 1998 yılında da Profesör oldu. Prof. Dr. ELMALI, evli ve beş çocuk babasıdır.

OFLU MUHAMMED EMİN EFENDİ

Hayatı:

Fatih dersiâmlarından, din âlimi, vâiz ve kanâat önderi olan Oflu Muhammed Emin Efendi 1230/1815 yılında Trabzon'un Of ilçesinde doğmuştur. Kaynaklarda hakkında çok detaylı bilgi yoktur. Hakkındaki en sağlam bilgiler, eserlerinin ön sözlerindeki açıklamalarında ve bazı risâlelerinde naşirler ve öğrencileri tarafından verilen kısa bilgilere dayanmaktadır.

Mecâlis-i İrşâdiyye adlı Arapça eserinin ön sözünde kendisini "**el-Hakîr el-Fakîr Muhammed (veya Mehmed) Emîn b. Hasan bin Muhammed b. Hüseyin Ôfî** …" diye takdîm etmekte ve: "*... senelerden beri bu korunmuş beldede yani İslambol'da ve bazen de diğer beldelerde ve köylerde vaaz ve nasîhatla meşgul olduğunu ve bu zamanda insanların hallerini anladığını…"* ifade etmektedir.[1] Necâtu'l-mü'minin, adlı eserine nâşir tarafından eklenen iki sayfalık bir ekte de onun eserlerinin adları verilip, içerikleri birer cümleyle tanıtıldıktan sonra: "…İki yüz otuzda tevellüdi (doğumu), elli dörtte İstanbul'a

1 Bkz., **Mecâlis-i İrşâdiyye**, İstanbul, 1293 ve 1224, s.2

duhulü ve Kırkların yedincisi olan Saçlı el- Hâcc Ahmed Efendi'den[2] (*rehimehullah*) talimât-ı diniyye ve merhûm Toyran'lı Muhammed Efendi'den 1270/1854'te icazeti ve otuz seneden beri Fatih'te neşr-i ilim-i **akaid, tefsir, fıkıh, ilm-i zühd, tasavvuf, avâm-ı ibadullah'a (*halka*) nasîhat ile meşgûl ve çok kimseler mutanassıh olduğu (*öğüt aldığı*) müşâhede olmuştur.**

Nasa ve rüsûmata (*resmi makam ve kişilere*) ıhtılattan (*karışmaktan*) mahfûz kendi haliyle meşgul, imrâr-ı eyyâm eylemiştir (*günlerini geçirmiştir*)…" denmektedir.[3] Yine aynı yerde verilen bilgilerden onun **Fatih'te Tabhâne Medresesi'nde** özel bir odasının bulunduğu da anlaşılmaktadır.

Yine onun **Şifâ'u'l-mü'minîn** adlı tercümesinin baş tarafına öğrencisi[4] ve eserin nâşiri olan Muhammed Nûrî b. Ali tarafından yazılan bir risâlede bu çevirinin önemine değinildikten sonra Emin Efendi'nin: "… **altmış seneden beri** İstanbul'da **Sultan Muhammed Cami-i şerifinde ve taşralarda** neşr-i ilim ile meşgul…" **olduğu,**

2 Üsküdar'da Hayyettin Çavuş sokağının girişinde de "**Saçlı Halil Efendi Hazretleri"** adıyla bir zatın kabri vardır.

3 Bkz., **Necâtu'l-Mü'minin**, İstanbul 1308 , s. 3-4

4 Bkz., Sefînetu'l-Evliya, 5/287

"…nice dürlü Arabî ve Türkî lisanıyla her biri bir mürşid makâmında te'lifât-ı kâmileleri şarkan ve garben neşr..." olunduğu ifade edildikten sonra: "… zamanımızda ve sonra gelen ulemâdan fazlı ziyâde ve zühd ü takvada yani zînet-i dünya ve hevâ-yı nefs ve dünyadan i'râz etmede (*yüz çevirmede*) tam…" ve: "… **zatında kâmil; gayride mükemmil, muktezâ-yi 'ilm ile âmil Üstâd-ı Ekremimiz, Hocamız ve Mürşidimiz eş-Şeyh el-Hâcc Muhammed Emin Efendi b. Hasan el-Ôfî"** diye tanıtılmaktadır.[5]

Bütün bu bilgilerden anlaşıldığına göre; Trabzon 'un Of ilçesinde 1230/1815'de doğan Emin Efendi, muhtemelen ilk öğrenimini Of yöresinde, yöre şartlarına göre aldıktan sonra 1254/1838 yılında (23 yaşında) İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da tahsîlini tamamlayıp icâzet almış, fatih dersiâmları arasına katılmış ve **altmış seneden fazla Fatih Camii şerifinde ve taşralarda** ilim neşrine ve halkı irşâda çalışmıştır.

Ulaşabildiğimiz kadarıyla, Emin Efendi hakkında en kapsamlı bilgiyi veren Osmanzâde Hüseyin Vassaf', Mehmed ***Emin Efendi***'nin; İstanbul'da '**Fatih Sofuları'** diye isimlendirilen ve kendilerine özgü giyim-kuşamları,

5 Bkz., Şifâ'u'l-mü'minîn, Şifâu'l-mü'minin, İstanbul, 1304, s. 2

yaşam biçimleri ve İslamî anlayışları olan[6] bir cemâatin kurucusu olduğunu ifade eder ve mezkûr cemâat hakkında detaylı bilgiler verdikten sonra açıklamalarına şöyle devam eder: "…Bu sofular o zaman şimdiki kadar çok değildi. Emin Efendi pek gizli tutardı. Onun zamanında bu meslek pek gizli idi. Emin Efendi Hırka-i Şerif civarında otururdu. Kısa boylu, uzunca sakallı, gür sesli bir zât idi". Emin Efendi'ye inekleri olduğu için "sütçü" veya "yoğurtçu" Emin Efendi derlerdi. Çünkü geçimini süt ve yoğurt satarak sağlardı. Daha evvel basmacılık edermiş. Emin Efendi laz idi. Tahsîl- Arabî görmüş bir pîr-i fâni idi. Fatih'te Akdeniz (*caddesi*) tarafında cuma günleri namazdan sonra vaaz ederdi. **Esnâ-yı vaazda şeyhlere, dervişlere, pirlere, ricâl-ı tarîkata (*tarikat adamlarına*) atar tutardı**. Bâlâda (*yukarda*) tasvîr eylediğim kıyafette gezer, beyaz cübbe giyer, celâli galip (*çok sinirli*) bir kimse idi. Ehl-i tarîkata dahl-endaz olmak (*laf sokmak*) hin-i vaazda (*vaaz esnasında*) yegâne sevdiği şey idi. Ona göre hepsi zındık, hepsi ehl-i cehennem idi."[7]

Yine Hüseyin Vassaf'a göre Hacı Emin Efendi, önceleri Nakşibendi ricâlinden Ahmed Baba nâm zâta intisâb edip sonra o mesleği ictihâd ile pîrini bir tarafa bırakmıştır.

---

6 Bkz., Sefîne-i evliya, 5/ 285-87

7 Bkz., a.g.e., 5/ 285-86

"Mesleğimiz cezbe yoludur", "Reisimiz Cenâb-ı Cibrîl Aleyhi's-selâmdır." dermiş. Hüseyin Vassaf'ın Emin Efendi'yle, kurduğunu söylediği Fatih Sofuları ve kendisinin inceleyebildiğimiz eserlerinde rastlayamadık. Ancak onun gerçek ehl-i tarîkata değil de sahtelerine karşı olduğu eserlerinden açıkça anlaşılmaktadır. **"Sıddîklar ve Nasîhat**" isimli risâlesinde: "…bazı cerrarlar (*cer yaparak para toplayanlar*, *menfâatcılar, uyanıklar, dilenciler*) şeyhim diyerek ve kendini hak suretinde gösterip sonra hatunlara dahi inâbe verip, câhil hatunları mürîd ve halife edip sonra bu hatunlar, şeyhimiz ve mürşîdimiz diyerek açık saçık tekyelerde ve zikir mahallerinde bağrışıp türlü rezaletler zuhûr etmiş ve bazı habîs tabiatlı insanlar bulunup bu hatunların cem oldukları mahalle girip bunlara teveccüh ederler. Bütün bidat ve delalettir…"[8] diyerek oralarda görülen yanlışlıklara karşı çıkıp, yetkilerden bunlara engel olmalarını istemiştir. Yine aynı risâlede insanların şeyhlere ve dervişlere aldandıklarını söyleyip bunun nedenini de açıklarken, **şeyh ve derviş kılığında olan o insanların gerçekte şeyh ve derviş olmayıp, dünyevî emellerini elde etmek için derviş kılığına girmiş sahtekârlar olduklarını, tekke ve hangâhları kendi yiyici emellerine alet ettiklerini dile getirmiş** ve: "… hangâh ve tekkeler adeta sebeb-i me'âş (*geçim sebebi*) olmak kalıbına

8 Bkz., **Sıddîklar ve Nasîhat** Risâlesi, İstanbul, 1321, s. 30

dökülmüş olduğuna binaen ve mütekâsil (*tembel*) olanlar iş ve sanat kaçakları ve tekyeleri mahallî me'âş ve yemek ve içmek mahallîdir (*yeridir*), diyerek **tahâreti ve Kur'ân okumayı bilmez. Tekyede derviş ve şeyh taci başında ve elinde asa ve bedeninde aba giymiş gören insan bu cahil dervişi Bâyezîd-i Bestâmi zanneder**. Buna ta'zîm eder. Zîrâ kıyafeti seleflerde olan ulu azîmet meşâyih-i kirâmlara benzer. Bilmez ki bu, **miskin kıyafeti tekyede pilav ve yahni kıyafetidir.** Salâh (*iyi hal*) kıyafeti değildir. Zîrâ sünnet ve müstehapları; belki farzları, belki Mevlâ'nın sıfatlarını bilmez. Şeyhin ve mürîdin manâsını bilmez. Yalnız tâc, 'aba ve 'asa ile derviş olmuş, ancak avam ve câhiller bunu bilmez ki. Bu câhil şeyh yahut mürîdi evliyâdan zanneder ve bundan dua talep eder…"[9]

Yine 1290 senesinde yazmış olduğu "Ahiret Hediyesi Risâlesi" adlı eserin sonunda da insanları bu konuda uyarıp: "… bu câhil ve ahmak ve alem-i gâfil ve cahil ehl-i bidat şeyhler(in) kelâmlarına aldanmayalar…"[10] demektedir.

Hıfz-ı İman Risâlesi'nin son bölümünde de din kardeşlerime vasiyet ve nasîhatım başlığı altında şunları söylemektedir: "… ihvân-ı dîne (*din kardeşlerime*) evvela

9 Bkz., **Sıddîklar ve Nasîhat** Risâlesi, İstanbul, 1321, s. 31-32

10 Bkz., a.g.e, s. 31

vasiyet ve nasîhatım budur ki, her umurlarında (*işlerinde*) Allah u Teâla'dan çok korkalar ve hudûd-u şer'a riâyet edeler… ulemâ *(âlimler)* ve sülâha *(salihler/iyi insanlar)* meclislerine müdâvemet edüp ehl-i dünya olanlardan ve ehl-i fısktan ve cahil kimselerden hazer edeler. Ve selâtîn (*sultanlar*) ve vüzerâ ve ümerâ ve zâlimler ve kazasker ve hakîm kapılarına zarûretsiz gitmeyeler…"[11]

Emin Efendi'nin dikkat çeken bir özelliği de onun, toplumun uyarılması konusundaki hassasiyetidir. **Toplumun sosyal yapısını ve manevi hayatını ilgilendiren hemen her konuda eser yazmıştır.** Bu hususta çok gayret sarf ettiği alanlardan birisi de sigara, nargile vb. keyif verici, insanların vakitlerini zâyi edici şeylere karşı mücadelesidir. Bu konuda da her türlü riski göze alarak, halkı aydınlatmak için Arapça ve Türkçe eserler yazmıştır.

Ailesi:

Emin Efendi'nin ailesinden iki kişinin ismine rastlayabildik. Birisi onun eserlerini neşreden oğlu ve *Mecâlis-i İrşâdiyye* nâşiri el-Hâcc Muhammed Sa'îd Efendi'dir.[12] Ayrıca onun Gülhanım adlı bir kızının olduğu

11 Bkz., a.g.e, s. 29

12 Bkz., a.g.e., İstanbul 1324, s.1

da anlaşılmaktadır. Ali Birinci, kızı Gülhanım'ın ölümüyle ilgili 24 Ağustos 1953 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde bir ilanının olduğunu makalesinin dipnotunda vermiştir.[13] Bunların dışında internet ortamında dolaşan yazılarda Halit Eral adlı bir kişinin onun torunu olduğu, Emin Efendi'nin Of'un Ballıca köyünden olduğu ve aynı köyden Fatih Atasoy'un da onun torunun torunu olduğu söylenmektedir.

Risâlelerinden, diğer eserlerinden ve hakkında verilen bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla Emin Efendi, kendine mahsus fikir ve tavır sahibi, çevre ve dönemin şartları ne olursa olsun hiç aldırmayan, dobra bir hocadır. Gayret-i dîniyyesi son derece yüksektir. İnsanlarda dinî açıdan gördüğü bilgisizlik ve lakayıtlık karşısında sorumluluk bilinci taşıyan ve bu alanda üzerine düşen görevi yerine getirmek için büyük gayret sarf eden, dinî açıdan gördüğü bidatlar ve yanlışlıklar karşısında, umursamazlık göstermeyip tepki veren, sinirlenen ve bu nedenle de üslubunda zaman zaman aşırıya varacak ölçüde sertleşen ve sözünü sakınmadan söyleyen, hiçbir karşılık beklemeden, Allah rızası için tebliğ ve irşât faaliyetini sürdüren, İslâmî anlayış ve anlatış biçimi doğrudan, sert ve keskin, Akif'in Safahat'ında dile getirdiği Mandal Hoca

13 Bkz., Ali Birinci, "19. Asırda bir Kadızade, Oflu Hoca Mehmet Emin Efendi ve Yasaklanan Duhân Reddiyesi", **Tarih Yolunda**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s**. 263**

tipinde bir âlimdi ki, Akif'in Mandal Hoca'yı tasvirlerine bakıldığında[14] onun da Emin Efendi'nin cemâatinden olmasının kuvvetle muhtemel olduğunu akla getirmektedir.

Emin Efendi hakkında tek ilmî makaleyi yazmış olan Ali Birinci bu özelliklerinden dolayı "Gerçek Oflu Hoca bu" dediği Emin Efendi'yi: "*...Risâlelerine bakılacak olursa, İslam'ın kati ve lafzi bir yorumunu yapan ve Kadızâdelerin 19. Asırda bir temsilcisi sayılabilecek birisi*" olarak nitelendirmiştir. [15]

Emin Efendi'nin bu özelliğinden dolayı çok uzak durduğu ve öyle olmalarını öğrencilerinden de istediği idarecilerle zaman zaman başı derde girmiştir. Sigara hakkında yazmış olduğu *"İrşâdu'l-İhvân fî hakki'd-duhân"* adlı risâlesinden dolayı takibata uğramıştır. Adı geçen risâle "İfâdât-ı mudırrayı hâvî/zararlı ifadeleri içerir." olduğu gerekçesiyle Maârif Nezâretince 30 Ocak 1867 günü zabtiye müşiriyetinden istenmiş, yapılan tahkîkâttan Emin Efendi'nin Bursa'da olduğu anlaşılmış, evinde yapılan aramada tütün aleyhindeki risâlesinin Türkçe ve Arapça nüshaları ve diğer sekiz risâlesinden ciltli veya

14 *Bkz. Safahat, Altıncı Kitap-Âsım, İnkılâp Kitabevi, 21. baskı, İstanbul 1987, s. 413-416*

15 Bkz., Ali Birinci, a.g.m., s. 262

ciltsiz bin kadar nüsha bulunmuş ve Zabtiya Nezaretince el konulmuş, yapılan soruşturmalar sonucu Emin Efendi iki sene müddetle Kütahya'ya sürgün edilmiştir. Risâleyi basan Bosnevî Ali Efendi ise on mecidiye altın nakdî cezaya çarptırılmıştır.[16]

Emin Efendi kendi inanç ve düşüncesine uygun olarak hocalığını geçim vasıtası yapmamış, devlette resmi görev almadan geçimini beslediği ineklerinden elde ettiği süt ve yoğurdu satarak ve yazdığı eserlerinin satışından sağladığı gelirle sürdürmüştür. Bu nedenle eserlerinin korsan basımını yapanlara karşı da mizacına uygun olarak son derece sert tepkiler vermiş, onlara beddua etmiş ve bunu eserlerinde kayda geçirmiştir.

Örneğin *Necatu'l- Müminin* adlı eserinin sonunda: "... **Benim teliflerimin imtiyâzı, kârı, zararı ve tabı, kendime ve evlâtlarıma râci'dir. Bunların tabına ve kârına göz koyup, bizden izinsiz tabına kıyam edenlerin (*basımına kalkışanların*) gözleri kör olsun!** Esmâu'l-hüsna ve ism-i azam ve Kur'ân ve Resûl-i Ekrem ve beyt-i mükerrem hürmetine inşallah karib (*yakın*) zamanda perişan ve fuluse (*meteliğe*) muhtaç olur."[17] Aynı eserin

16 Fazla bilgi için bkz., (Detay için bkz. Ali Birinci, a.g.m., s. 262-63)

17 Bkz. a.g.e., s. 92

sonunda da şu ifadeler yer almaktadır: **"Benim risâlelerimi kim tab' ederse gerek dünyevî, gerek uhrevî muhâkeme olacağımı i'lândır!**"[18] *"Ahiret Hediyyesi Risâlesi"* adlı eserinin kapağında da: **"Benim risâlelerim tab'ı kendime ve evlâtlarıma münhasır olmakla bir kimse tab' ederse, inşallah fülüse muhtaç, ahirette dilenmeye muhtaç olsun, amîn!"** demektedir.

M. Emin Efendi, 1319/1901-02 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Kabri Fatih Sultan Mehmed Han Türbesi civarındadır. Mezar taşında şunlar yazılıdır: **"*Fatih Camii şerifinde cuma günlerinde vâiz, Mecâlis-i irşâdiyye ve Necâtu'l-mü'minin ve sâir risâlelerin müellifi meşhûr ulemâ-i kiramdan faziletlu Oflu el-Hâcc Muhammed Emin Efendi'nin kabridir. Sene 1319*"**

18 Bkz., a.g.e., s. 96 (*en son satır*)

ESERLERİ

A.Türkçe Eserleri:

1.Necâtu'l- Mü'minîn: Mehmed Emin Efendi'nin: "Açık Türkî (*Türkçe*) lisanı üzere Halebi metni ve şerhinde beyân olunduğu veçhile namazı ve Mülteka'nın beyânı üzere orucu ve zekâtı bu risâlemde beyân ederek ibadullahın fevz u necât bulması kastıyla tertib eyledim." dediği bu eseri; namaz, zekât, oruç, fitre ve kurban gibi konuları ele alır. O'nun en meşhur eseridir. H. 1308/1890 yılında basılmıştır. 96 sayfadır. Eserin sonunda birisi Allah u Teâlâ, diğeri Peygamberimiz (sav) hakkında yazmış olduğu iki manzum methiyesi vardır.[19] **Necâtu'l- Mü'minîn**, "Müminlerin Kurtuluşu" adıyla latin harflerine aktarılıp Alaattin Sağlam tarafından 1972 yılında İstanbul'da neşredilmiştir. Ayrıca M. Rahmi tarafından da sadeleştirilerek "Müminlerin Kurtuluşu" adıyla İstanbul'da Akpınar Yayınevi tarafından yayınlanmıştır. Eserin orijinalinde bulunan iki manzum methiye, latin harflerine aktarılan nüshalarına alınmamıştır. Bu son yayında Emin Efendi'nin diğer 14 eseri daha yer almaktadır. Hepsi ayrı ayrı risâleler olmalarına rağmen sanki bir kitapmış gibi yayınlanmıştır.

19 Bkz., a.g.e, s. 92-95

2.Tercüme-i ta'dîl-i erkân: İmam Birgivi'nin namazın tadil-i erkanını anlattığı *"Mu'addilu's-salât"* adlı Arapça risâlesinin, kendi ifadesiyle "bazı yerlerini atarak" yaptığı tercümesidir. 30 sayfadır. Baskı tarihi ve yeri yoktur.

3.İrşâd Risâlesi: "İnsanın Allah u Teâlâ'nın indinde makbûl ve tamam insan olması ve bütün insanlık görevlerini ve kulluklarını icrâ etmekle olur."[20] dediği ve bu insanlık görevlerini altı dereceye ayırarak ele aldığı risâlede asıl amacı "vezâif-i insâniyye"yi yani insanlık görevlerini anlatmaktır. Risâle 32 sayfadır. 1304 tarihinde İstanbul'da basılmıştır.

4.Hıfz-ı İmân Risâlesi: Söylenmesiyle insanların imândan çıkmalarına sebep olacak küfür sözlerini (*elfâz-ı küfrü*), ön sözde belirttiği âlimlerin eserlerinden derlediği ve müminlere bu konularda öğütler verdiği bir risâledir. Risâle; mukaddime, beş fasıl ve hatimeden oluşmaktadır. Hatime yazarın bir nasîhatıyla sona ermektedir. Muhtemelen İstanbul'da basımı yapılan eserde baskı yeri ve tarihi belirtilmemiştir. 31 sayfadır.

5.Şifâu'l-Mü'minîn: Kadı Iyâz'ın Şifa-i Şerif'inin hulâsaten tercümesidir. Eserin naşiri ve Emin Efendi'nin

20 Bkz., a.g.e, s. 2

öğrencisi Muhammed Nûrî b. Ali tarafından: "…Şifâ-i Şerîfi hulasa ederek şu Türkçe lisanıyla tercüme buyurdukları, Şifâu'l-mü'minîn Risâlesi hakikaten ismi müsemmasına mutabık olarak gıpta olunur bir ni'met-i uzmâ olup ve bu yolda kaba Türkçe, murad neden ibaret olduğunu tamamıyla bildirir, tercümeler içinde misli görülmeyip 'avâm-ı mü'minin hakkında gayet enfa' ve ziyadesiyle faideli bir risâle-i margûbe ve makbûle olduğundan ..."[21] (diye takdîm edilen bu özet tercüme de onun önemli eserlerinden olup 1318'de yayınlanmıştır. 87 sayfadır.

6.Ma'rifet ve Selâmet Risâlesi: "Bizleri yaratmasındaki hikmet ve maslahat O'nu (cc) bilmek, tanımaktır. Malum ola ki Allah u Teâla'yı bilmek, ancak sıfat ve esmâ-i şerîfelerini bilmekle olur..." diyen M. Emin Efendi bu risâlesinde Hak Teâla'nın sıfât-ı celîlelerini ve manalarını beyân eder. Risâle 1318'de basılmıştır. 32 sayfadır. Bu eserin sonunda 13 adet Türkçe risâle yazdığını ifade edip özellikle bu risâlesini ve "İman Risâlesi"ni okumalarını okuyucularından istemektedir.[22]

21 Bkz., a.g.e., İstanbul 1304 , s. 2

22 Bkz., a.g.e., İstanbul 1318, s. 32

7.Ahiret Hediyyesi Risâlesi: Ahirete giderken lazım olacak hediyye ve îmânın şubelerini beyân eder**.** Peygamberimiz (sav)'in Ebu Zer (ra)'e hitaben söylediği:

(يا أبا ذرّ جدّد السفينة فإنّ البَحْرَ عميق ، ــ وأكْثِر الزَّادَ فإنّ السّفرَ طويلٌ ــ ، وأخْلِص الْعَمَلَ فإنّ الناقد بصيرٌ ، وخفِّفِ الْحَمْلَ فإنّ العقبةَ صِعْبٌ شَديدٌ)

"*Ey Ebu Zer gemini iyice yenile, çünkü deniz derindir, azığını çoğal al çünkü yolculuk uzundur, amelini ihlasla yap çünkü eleştirecek olan her şeyi görmektedir, yükünü iyice çünkü geçit zor ve çetindir…*"[23] hadisiyle başlayan risâle 16 fasıl üzere tertip edilmiştir.[24] Maarif nezâretin ruhsatıyla 15 Şaban 1305 yılında basılmıştır. 31 sayfadır.

8.Sıddîkler ve Nasîhat Risâlesi: "Malum ola ki mümin olan kimseye farz ve lazımdır ki sıddîk kulları bulup bunlar ile beraber ola; zîrâ Allah u Teâla'nın Sure-i Tevbe'de (Ey inananlar Allah Teâlâ hazretlerinden korkun ve sadıklarla beraber olun!)"[25] ayeti ve Peygamberimiz

23 Hadisi, bazı farklarla, İmam Makdisi ve Deylemî rivayet etmiştir.

24 Bkz., a.g.e., İstanbul 1305, s. 2

25 Tevbe Suresi, ayet: 119

(sav)'in "Kişi arkadaşının dini üzeredir." Hadis-i Şerif'inin ışığında yazmış olduğu bu risâlesi de 14 fasıldır. Kendi ifadesiyle, dünyada sıddîkler ile olmağı ve onların nişanlarını beyân eder**.** Maârif nezâretin ruhsatıyla 13 Safer 1321 yılında basılmıştır. 32 sayfadır.

9.Nesâyih-i İhvân ve Selamet-i İnsan Risâlesi: Tarîkat-ı Muhammediyye'nin ahlâklarını ve şerîatın hulâsalarını beyân eder. 32 sayfadır. Baskı tarihi yoktur.

10.Ma'firet ve Selâmet Risâlesi: Allah Teâlâ'nın (Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.)[26] ayeti ve Peygamberimiz (sav)'in "Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, halkı yarattım ki bilineyim..." Hadis-i Şerif'inin ışığında yazmış olduğu bu risâlesi de 14 fasıldır. Hak Teâlâ'nın sıfât-ı celîlelerini ve manâlarını beyân eder. 1318'de basılmıştır. 32 sayfadır.

11.Mürşidu'l-İhvân fî Hakki'd-Duhân Risâlesi: Çalışmamızın konusu olan ve ara açıklamalarla latinize ettiğimiz risâledir. Risâlade duhânın (tütünün/

26 *Zariyat Suresi, Ayet: 60*

sigaranın) fenalığından ve afetlerinden bahseder. 1309'da basılmıştır. Sigara/tütün aleyhine yazılmış en sert risâledir. Çok ses getirmiş, Emin Efendi'nin ve yayıncısının takîbâta uğramasına ve cezalandırılmasına neden olmuştur. Risâle 24 sayfadır. İlk sayfasında müellifin 18 eserinin listesi de verilmiştir. Bu risâle hakkında Ali Birinci'nin *"19. Asırda bir Kadızade, Oflu Hoca Mehmet Emin Efendi ve Yasaklanan Duhân Risâlesi"* adıyla bir değerlendirmesi yayınlanmıştır.[27]

12.İmân Risâlesi: İmanı ve ehl-i sünnet mezhebini açıklayan bir risâledir.

13.Vezâf-i İnsân Risâlesi: İnsan-ı kâmil olmak tarikini/yolunu ve usûlünü beyân eder.

14.Ma'firet ve Vasiyyet Risâlesi: Tövbe, namaz, sair kazaları ve vasiyetleri beyân eder.

15.Hıfzıyye Risâlesi: Hatunlar(hanımlar) ve erkekler birbirlerinden sakınmak tarîkini (**yöntemini**) beyân eder.

---

27 **Bkz., Tarih Yolunda**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s**. 258-267** ve Dergah Edebiyat Dergisi, cilt: II, sayı: 14, Nisan 1991, s. 16-17

16.'İddet Risâlesi: Hatunların (*kadınların*) hayz, nifaslarını ve hükümlerini beyân eder.

17.Cihat Risâlesi: Cihatta şeran lazım olan ahkâmı beyân eder.

B.Arapça Eserleri:

1.Mecâlis-i İrşâdiyye: Mehmed Emin Efendi'nin en kapsamlı ve en önemli eseridir. Mevizeye dairdir. Konuları Meclis başlığı altında toplamıştır. I. meclisten başlamak üzere her mecliste bir konuyu ele almıştır. Eser 115 meclisten oluşmaktadır.

Ön sözünde eserini: "Buhâri, Şifâ ve şerhleri, Tarikat-ı Muhammediye ve şerhi, İmam-ı A'zam'ın Fıkh-ı ekberi ve şerhi, Mülteka ve şerhleri, Halebi ve şerhi Minye, Gazali'nin İhyâ-i ulûm ve Eyyüha'l-veled'i, Cilâu'l-kulûb, Birgivî'nin Hadis-i Erba'în ve şerhi, Kazı Beyzavi tefsîri ve haşiyeleri, Ruhu'l- Beyân, Celaleyn, Şir 'atu'l- İslâm ve şerhleri, Mecâlisi Rûmiyye ve Sinâniye vb." gibi imamlar katında muteber kitaplara dayanarak yazdığını ve verdiği bilgilerin kaynaklarını da gösterdiğini ifade etmiştir. Eseri yazma sebebini de açıklamış ve bunun iki nedeni olduğunu belirtmiştir:

1.İnsanların dünyaya düşkünlüğü ve âhiret ulemâsından nefret edip uzaklaşmış olduklarını görmesi.

2. İnsanlara vaaz ve nasîhat etmeye çalışanların iki yüz sene önceden yazılmış, insanların işine yaramayan, hiç sormadıkları, bir çoğu da zayıf ve bidatlarla dolu vaaz kitaplarıyla bu işi yerine getirmekte oldukları görmesi.[28]

İlk baskısı H. 1293'de yapılan eserin muhtemelen II. baskısı H.1306 yapılmıştır. H. 1324'de de müellifin oğlu Said tarafından yapılmış bir baskısı vardır. "*Mecâlis-i İrşadiyye"* Demir Kitabevi tarafından Türkçe'ye tercüme ettirilerek 1980 yılında iki cilt halinde neşredilmiştir.

2. Ta'likât-ı Nefîse ve Cevheriyye: Mürşidu'l-İhvân'ın ilk sayfasında adı geçmektedir. [29]

3. Sûre-i Fetih Tefsiri. Mürşidu'l- İhvân'ın ilk sayfasında adı geçmektedir. [30]

---

28 Bkz., a.g.e., s. 3

29 Bkz. Mürşidu'l- İhvân, s. 1

30 Bkz. Mürşidu'l- İhvân, s. 1

4. Tuhfetu'l- ihvân fî hakki'd-duhân: Mürşidu'l-İhvân'ın ilk sayfasında adı geçmektedir.[31]

5. Risâle-i irşâdiye fi beyâni'l-fabur ve'l-faburka ve't-tiligraf: Ali Birinci, Emin Efendi'nin 19. yüzyılın ıslahat hareketleri ve Garptan kültür unsurları iktibası karşısındaki tavrını ifade ettiği, vapura, trene ve telgrafa karşı çıktığı, İngilizceye de çevrilmiş, teknik karşıtı bir eseri olduğunu söylemekte ve buna dayanarak Emin Efendi'yi de "tescilli ilk ve son teknik düşmanı" olarak suçlamaktaysa da[32] biz onun **eserleri arasında böyle bir eser adına rastlayamadık.**

31 Bkz. Mürşidu'l- İhvân, s. 1

32 Ali Birinci,"19. Asırda bir Kadızade, Oflu Hoca Mehmet Emin Efendi ve Yasaklanan Duhân Reddiyesi", **Tarih Yolunda**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s**. 267**

OFLU MEHMED EMİN EFENDİ
Fatih Camii'nde Cuma günleri vaaz ve irşadda bulunan, Necat-ül Mü'minin (Müminlerin Kurtuluşu) adlı eserin ve diğer bir çok makalenin yazarı, Meşhur alimlerimizdendir.
Vefat tarihi: 1319H

(Oflu Emin Efendi'nin Fatih Camii'nde Fatih Sultan Mehmed Han'ın Türbesi Yakınında Bulunan Mezarı)

RİSÂLETU MÜRŞİDİ'L-İHVÂN FÎ HAKKİ'D-DUHÂN

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِوَلِيِّهِ والصَّلاَةُ والسَّلامُ عَلَى نَبِيِّه وآلِهِ أجْمَعِينَ.

el- Hamdu livelliyyihi ve's-salâtu ve's-selâmu 'alâ Nebbiyyihi ve âlihi 'ecma'în.

Malûm ola ki, duhân yani tütün (*sigara*), kafirler tarafından zuhûr etmiş, bin on senesi tarihinde Endülüs memleketinde bazı sefihler[33] içmesine başlayıp, sonra, İslâm arasında şâyi olup (*yayılıp*), isti'malde (*kullanılmakta*) iken dağlar gibi olan ol zamanın ulemâları (*âlimleri*): **"Duhân haram ve mekrûh ve bidattır."** diyerek, duhân hakkında çok büyük ve küçük risâleler telif etmişler ise de, Arabî lisanıyla (*Arapça*) olduklarından, ulemâlardan gayrı (*başka*) kimse manalarını bilmeyüp; şimdiki ulemâların ekserisi dünya muhabbeti (*sevgisi*) tama'ına (*arzusuna, hırsına*) dalmış olmakla, cahillere müdâhene (*dalkavukluk*), dünya ehline, fâsıklara, zâlimlere ıhtılât edip (*karışıp*); ulemâlar dahi duhânı isti'mâlde (*sigara kullanmada*) câhiller gibi olup, duhân hakkında olan fenâ, kabîh *(kötü ve çirkin)*, zarar, mekrûh, haram olmasını ve

33 Zevk ve eğlence düşkünü, uçarı kişiler.

hükmünü, câhillere söylemeyip beyân etmezler; belki duhânı içmek ile câhillerin duhânı içmelerine sebep olur*(lar)*. Ulemâların bu câhillere müdâhane (*dalkavukluk*) ve kahvehane mahallî rezaletinde (*rezillik yerinde*) câhiller ile beraber oturmaları, fâsıklara ve zâlimlere karışmaları **[2]**, dinin fesadına (*bozulmasına*) sebep olur. Bu zamanda olduğu gibi. Ne'uzu billâh (*Allah'a sığınırız*).[34]

Ve dahi ulemâların böyle fena (*kötü*) ve fesad (*bozuk*) olmalarına cahiller sebep oldu. Zîrâ, avamlara (*sıradan insanlar*) ve câhillere farzdır ki, ulemâya tazim (*saygı*)

---

34 Malum ola *(biline)* ki bu risâleyi okumak ve okutmak emr-i lâzımdır (*zorunlu bir iştir*). Zîrâ dinlemesi ve amel etmesi şer'an *(dinen)* vâcip olan şeylerdendir. Bu risâleyi memleketlere ve karyelere (*köylere)* dağıtıp neşri *(yaymak*) büyük sevap olur. Zîrâ insanların duhândan tövbelerine sebep olur. Zîrâ bu zamanın ulamâları*(alimleri),* duhân isti'mâlde *(kullanmakta)* olduklarından, câhilleri duhândan men ve nehy etmezler. Halbuki men lazımdır. Bunun içün neşretmek büyük sevaptır. **(Haşiye, s. 2)**

Ve dahi *(ayrıca*), bu risâleyi kangi *(hangi)* kimse alıp memleketlere neşredip, insanların ıslahına sebep olursa, Rabbimiz –Celle– bu kimseyi iki cihanda aziz eyleyip hayırlı muratlarıyla müşerref eyleye! **(Haşiye s. 3)**

Ve dahi malum ola ki, bu duhânın bin on tarihinden sonra zuhûr etmesi *(ortaya çıkması)*, duhânın dahi aklen fena ve kabih *(kötü*) olmasına delil ve şahittir. Zîrâ ümmet fesada *(bozulmaya)* gitmiş *(gittiği*) vakitte zuhûr etmiş, bunun gibi nice bidatlar ve haramlar ve zulümler ve tuğyanlar zuhur etmiş *(ortaya çıkmıştır*). Böyle zamanda ihdas olan *(ortaya çıkan*) şey, böyle insanlar istimal ettikleri (*kullandıkları)* şey fena (*onun kötü*) olmasına delil ve şahittir. **(Haşiye, s. 3)**

ve ikram etmek (*edeler*). Lakin câhiller nefislerine ve şeytana muvafakat etmek (*uymak*) ile gayet âsi (*isyankar*) ve fasık (*yoldan çıkmış*, *günahkar*) olup, ulemâlar bunlara vaaz ve nasîhat edip günah ve fena şeylerden men ve zecr (*engelleme*) ve nehy ettikte, bu nasîhatlar nefislerine ağır ve acı olmakla, ulemâlara buğz edip kaçmak muamelesi göstermekle, ulemâlar medâr-ı ma'işette (*geçim derdinde*) muztar (*zorda/darda*) kalıp, insanlar arasında şöhret bulalım diyerek cahillere muvâfakat etmeye başlayıp, sonra müdâhene (*dalkavukluk*) ederek beraber olup, nihayetinde (*en sonunda*), ulemâlar, câhiller ve zâlimler ile beraber olup, haktan sükût edip (*gerçeği söylemeyip*), fısklar (*günahlar*) ve masiyetler (*suçlar, isyanlar*) çok olup, her (*bütün*) memleketler ulemâsız kalmış gibi, cehil (*cahillik*) dünyayı kaplamıştır. Ve böyle olması her kimsenin ma'lûmidir (*herkes tarafından bilinmektedir*).

Bu duhâna dahi her insan mübtela (*tutulmuş*) ve musırr (*ısrarcı*) olmakla, her memleketlerde perişanlık ve rezaletlik aşikâre (*açıkça*) olmuştur. Kimsenin aklı idrâk etmez (*yetmez*) oldu. Ve duhânın aslı bir ma'siyet (*günah*) ise de, gece gündüz içmesine musırr (*israrcı*) olup devam üzere olmasıyla nice türlü haramlara ve belalara sebep olarak günahların büyüklerinden olup isti'mal eden kimseler, şer'an (*dince*) fâsık (*yoldan çıkmış*) olup tövbesi vacip iken tövbesiz nice insan ahirete gitmede,

haller aşikâre olmuş kimsenin aklı idrâk etmez. Emir böyle olduysa (*durum/iş böyle olunca*) bu duhânın ahvâli (*hallarini*) ve hükmünü beyân eden kitapların kelâmlarını (*sözlerini*) tercüme edip avâmlara ve câhillere bildirmek şer'an vâcip olan şeylerden olmakla ve bu vaktin ulemâların halleri bundan evvel malum olmuş idi. Bu sebepten **[3]** bu aciz ve hakîre gayret gelip her insana faydası râci' (*dönük*) olup duhânı terk ve tövbesine sebep olup iki cihanda insanlar selâmet bulsun içun (diye), Rabbim'in rızasını talip olduğum halde Türkî lisanıyla (*Türk diliyle*) dağlar gibi olan ulemâların kelâmlarını beyân ederek, **duhân hakkında üç bab *(bölüm)* üzere bir risâle,** Rabbim'in inayetiyle, tertip ettim. Rabbim celle şânuhudan niyaz ederim ki, çok ihvanlar (*kardeşler*) bunun ile irşâd olur (*aydınlanır*). Bunun için bu risâleye **"Mürşidu'l-ihvân fî hakki'd-duhân** (*Tütün/Sigara Hakkında Kardeşlerin Aydınlatıcısı*)**"**ad(*ını*) verdim. [35]

---

35 Ve dahi *(ayrıca)* ihvan karındaşlara vasiyyetim *(tavsiyem)* budur ki, bu risâleye red ve taaruz *(saldırı, yüz çevirme)* tarîkiyle (*yoluyla*) bakmazlar. Hüsn-ü nazar tarîkiyle (*iyi niyetle*) bakıp kabul edip amel edeler. Ve sair (diğer) insanlara kabul ettirmeye sa'y (*çalışıp*) ve himmet (*gayet*) edeler. Böyle işleyenlere (*yapanlara*) Rabbim Teâla iki cihanda selâmet ihsân eyleye! Âmin! **(Haşiye, s. 4)**

Ve dahi (*yine ayrıca*) duhân içen insana rıfkile *(kibarca)* nasîhat edip, duhânın ahvâlini beyân edip tevbeye davet edeler. Kabul ederlerse febiha *(ne ala!)* etmezlerse kalb ile buğz ederler. **(Haşiye, s. 4)**

Evvelki (Birinci) Bab: Duhânın mezmumiyyetini (*çirkinliğini*), hükmünü ve ahvâlini (*hallerini*) beyân eder (*açıklar*).

İkinci Bab: Duhânın afât (*afetleri*), zarar ve belalarını beyân eder.

Üçüncü Bab: Duhânın içmesini tövbe edip terk edenlere faide (*fayda*) ve menfâatlarını beyân eder.

Hak Teâlâ'dan niyaz ederim ki rızasına muvafık (*uygun*) eyleyüp okuyan ve dinleyenlere ve işitenlere kuvvetle te'sirini (*etkisinini*) halk edip, cümlesini ıslâh ve bu risâleyi insanlar indinde makbul eyleyip, kullara sebe-i irşad (*doğruyu gösterme sebebi*) eyleye! Âmin! Bihürmeti Seyyidilmürselin *(peygamberlerin Efendisi'nin hürmetine)!*

Ve dahi duhân hakkında bu kelâmları buyuran ulemâların **[Haşiye, s. 4]** meşhurlarını beyân: eş-Şeyhu'l- 'Alim en-Nahrîr ve'l-Fadıl el-Kebîr **Mevlana Sa'îd Muhammed el-Hadimi** ve Şarihu'l-Hâdimi **İsmail b. Osmân** ve el-'Âlim el-Fazıl **Muhammed Receb** ve el-Fâdıl en-Nahrîr eş-Şeyh **Ahmed er-Rûmî -fî Mecalisihi-** ve el-Fâdıl el- Mudakkik **Zu'l-Cenâheyn İsmail Hakkı** ve el-Fâdıl **el Akdağî** ve el-Kamil el-Âlim **İsmail Niyazi** – Rahimehumulllah**-** *(Allah onların hepsine rahmet etsin.)* Bunların takibini talep *eden (Bu konuda neler söylediklerini öğrenmek isteyen*), Arabî *(Arapça*) olarak (*yazdığımız)* "Tuhfetu'l-İhvân fi Hakki'd-Duhân" risâlemize nazar etsin *(baksın*). Zîrâ ona nazar eden kimse kani (*ikna)* olur**. (Haşiye, s.5)**

EVVELKİ BAB (BİRİNCİ BÖLÜM)

Evvelki Bab: Muteber (*güvenilir*) kitaplarda olan, muteber (*saygın*) ulemâların duhân hakkında yirmi türlü kelâmlarını (*sözlerini*) beyân ve ahvâlini zikreder (*anlatır*).

Evvelki Kelâm (*Birinci Söz*): Duhân habis (*zararlı, pis*)tir. Her bir habis haram olmakla (*olduğu gibi*) duhân dahi haramdır.

(ويحرِّمُ عليْهِمِ الخبائِثَ)

Hak Teâlâ'nın (*bu*) kavl-i şerifinden içun (*şerefli sözünden dolayı*) demişler. Yani: "Resul 'Aleyi's-salatu ve's-selâm kullar üzerine her bir habisleri haram eder."[36] (*Berîka'da mezkurdur.)*[37]

Ve dahi bu duhân(*ın*) habis (*kötü, iğrenç*) olduğuna şüphe yoktur. Ve habislerin büyüğü olduğuna benim dahi şüphem yoktur. Zîrâ duhânı içen insan yanımda bulunsa lâşe (*leş*) kokusundan ziyade (*daha fazla*) müteezzi olurum (*rahatsız olurum*). Ve her bir tabiat-ı selime (*salim tabiatlı*) olan insanlar dahi böyledir. Ve dahi duhânın habis

36 Araf Suresi, 157

37 El-Hadimî'nin, İmam birgivinin "et-Tarîkatu'l Muhammediye" adlı eserine yazdığı şerhidir. El- Bkz. a.g.e., tah: Ahmed Fethi Abdurrahman Hicâzî, V, 79- 80

olmasına (*oluşuna*) insanların adeti **[4]** şahittir. Ol (*o*) adet budur ki, duhânı memşâhanelerde (*ayak yollarında, tuvaletlerde*) ve helâlarda isti'mal edip (*kullanıp*) bundan gayri (*başka*) bir şey (*oralarda)* isti'mâl etmezler. Bu adet, duhânın bütün habislerden ziyade (*daha fazla*) habis (*pis, murdar*) olmasına şahittir. Bu adeti kimse inkâr edemez. Ve dahi (*ayrıca*) salih ve takva kimseler duhânı isti'mal etmemeleri; belki duhânı içenlere razı olmayıp, buğz etmeleri dahi duhânın fena (*kötü*) ve kerih (*iğrenç*) ve habis (*pis*) olmasına şahittir. Bu habis (*pis*) duhânı terk ve tövbe lazımdır.[38]

İkinci Kelâm: "Duhânı istimal etmek israf olmakla haramdır", demişler. Zîrâ faidesiz yerde akçeyi (*parayı*) harc(amak) ve telef etmektir. (*Vesile'de mezkurdur.)*[39]

---

38 **Eğer suâl olunursa (denilirse):**
"Duhân/sigara habis (*pis*) değildir; belki bize leziz ve misk u anber gibidir!"
"Cevap: Duhânın habis olması, tab ' *(tabiatı*) ve nefsi selim *(temiz)* ve müstakim *(düzgün*) olan kimse için; tab'i habîs (*tabiatı pis)* olan **[Haşiye, s. 5]** için değildir. Zîrâ, çok haşerât (*böcekler)* vardır ki necasetler ve lâşeler (*leşler)* ile telezzüz eder (*lezzet/tad alır)*. Belki çok insan tabiatı habîs olup, lâşe *(leş)* ve yılan ve kurbağa ve bunlar misilli *(gibi)* şeyleri yiyüp telezzüz ederler. Nefisleri habis olduğu içün. Böyle olduysa (durum böyle olunca) bu suâl *(soru)* varid olmaz (*sorulmaz)*. **(Haşiye, Oflu Hoca'nın Sigara Manifestosu s.6)**

39 Recep b. Ahmed el- Âmidî'nin et-Tarîkatu'l Muhammediye şerhidir. Tam adı: el- Vesîletu'l- Ahmediyye ve'z- Zerî'atu's- Sermediyye fî Şerhi't- Tarîkat'l- Muhammediyedir ।

Üçüncü Kelâm: "Duhânı istimâl etmekte ezâ (*eziyet*) olmakla haramdır." demişler. Allahu Teâlâ'nın:

"ويسئلونك عن الْمَحِيضِ قُلْ هو أذًى فاعْتَزِلُوا النِّساءَ فِي الْمَحِيضِ"

(*Sana adet gören kadının durumunu soruyorlar. De ki: Adet görmek bir ezâ (eziyet, rahatsızlık)dır. Bu sebeple adet gören kadınlarla cinsel ilişkiden uzak durunuz.)*[40] Kavl-i şerifinden îçün (dolayı). Yani: (Hayız halinde hatununa cima etmekte ezâ olduğundan içun (*dolayı*) cima (*cinsel birleşme*) haram oldu.) Bu ezânın/eziyetin büyüğü, bu habis duhânda (*sigarada*)dır.

Ve bu duhânın ezâsını (*verdiği eziyeti, rahatsızlığı*) kimse inkâr edemez. Emir (durum) böyle olduysa, duhân içmekte müminlere ve meleklere ezâ etmek mukarrar (kesin)dir. Bunun için: "Duhân haramdır." demişler.

(*Ayrıca*) "كُلُّ مُوذٍ في النَّارِ" Hadis-i Şerif'inden için (*dolayı da*). Yani: "Haksız yerde her bir (*her türlü*) ezâ ediciler, cehennemdedir."

40 Bakara Suresi, Ayet, 222

Bu habis duhândan tövbe vacip ve lazımdır. Zîrâ Hadis-i Şerif'te Küllü (لُّكُ = *her, bütün*) kelimesi, her bir ezâ ediciye şamil olur (*içine alır, kapsar*).

Dördüncü Kelâm: "Duhân, nardan (*ateşten*) cüz ve kıt'a (*parça*)dır. Nar (*ateş*) haram olmakla, duhân dahi haramdır." demişler. Zîrâ haramdan cüz' (*bir parça*) olan dahi haram olur.

Ve dahi (*yine aynı şekilde*) narın (*ateşin*) haram olması:

" إنَّ الّذينَ يأكلونَ أموالَ اليَتَامَى ظُلْمًا إنَّما يَأكلونَ في بطُونهم نَارًا"

(Haksız olarak yetimlerin mallarını yiyenler, ancak karınlarına ateş yemekte (doldurmakta)dirler...)[41] Kavl-i şerifinden için (*dolayı*) Malikî imamlarından rivâyet ederek (Vesîle'de mezkûrdur). Ve: "Ateş haram olduğundan içun (*dolayı*) ateş ile **[5]** yanan şey yemek (*de*) haram olur." demişler. Mesela, ekmek ateş ile yansa yemesi haram olur. Ya bu habis duhân ki, ateşin cüz'ü ve aynı olarak ve azap yönünden şedid (*çok şiddetli*) olmasıyla beraber haram olduğuna şüphe kalmaz. Aklı olan istimal etmez (kullanmaz). Zîrâ, içmesine devam ve musirr (*israrcı*)

41 Nisa Suresi, Ayet, 10

olmakla, gece ve gündüz ağzından düşürmemek ile kebâir-i günah (*büyük günah*) olur.

لاَ صَغِيرَةَ مَعَ الإِصْرار

(*Israrla işlenen hiçbir küçük günah küçük değildir*.)

Hadis-i Şerif'iyle kebâir-i günah(büyük günah)tır. Mevla ıslah eyleye!

Beşinci Kelâm: "Duhânı istimâl etmek (*sigarayı kullanmak*) ya lu'b (*oyun*), yahut lehv (*eğlence*), yahut 'abes (*boş iş*) olmakla haramdır." demişler.

Zîrâ bunların her birlerin (*hepsinin*) haram olması ayet ve hadis-i şerifler ile sabittir. Bu duhânın bunlardan olmasında şüphe yoktur. Zîrâ duhânda, şer'an (*dince*) asla fayda yoktur; belki zararı çoktur.[42] (*Mecâlis-i Rûmî'de mezkûrdur.*)[43]

---

42 Suâl olunursa: Duhânda nice menfaatlar *(yararlar)* vardır, istimâli *(kullanılması)* câiz; belki lazımdır!

Cevap: Duhânda fâide (*fayda*) olduğu müsellem (*kesinleşmiş*) değildir. Lakin teslim olunsa yine istimâli câiz değildir. Zîrâ zararları ve belaları gayet çoktur. Gelecekte beyân olur inşallah. (*minhu)*

43 *Şeyh* ***Ahmed er-Rûmî'nin, Mecalis*** adlı eseridir.

Altıncı Kelâm: "Duhân ibtida (*başlangıçta*) müskir (*sarhoş edici*) olmakla (كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ= Sarhoş eden her şey haramdır.) Hadis-i Şerif'iyle ve İmam- ı Muhammed'in: (كُلُّ مُسْكِرٍ قَلِيلُهُ و كَثِيرُهُ - حَرَامٌ = Sarhoş eden her şey –azı ve çoğu- haramdır.) kavliyle (sözüyle) duhân haramdır." demişler.

Zîrâ duhânı ibtidâsında (*ilk başta*) isti'mâlına (*kullanımına*) başlayan*(ın*) başı devrân eder (döner). Lâkin (*fakat*) her insanda böyle olmasa (*da*) yine cinsinden itibar olup (*sayılıp*) bir insanda bulunması, usûl kâidesi üzere, kifayet eder (*yeterlidir*). (*Hâdimî'de mezkûrdur*)[44]

Yedinci Kelâm: "Duhânı istimâl etmek Allahu Teâlâ'nın ibadetinden te'hîre (*geciktirmeye*) ve men'e (*alıkoymaya*) sebep olmakla haramdır." demişler.

"يا أيُّها الذينَ آمنُوا لاَ تُلْهِكُمْ أمْوَالُكُم ولاَ أولاَدُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللهِ"

Kavl-i şerifinden içun (dolayı) demişler. Yani: "(Ey inanlar!) Mallarınız ve evlâtlarınız sizi Allahu Teâlâ'nın zikrinden ve ibadetinden te'hîr (*geciktirip*) ve men' etmesin (*alıkoyma*sın)."[45]

---

44 et-Tarîkatu'l Muhammediye" şerhinde.

45 Munafikun Suresi, Ayet, 9

Ya (ey) Müminler, bu duhânı isti'mâl eden (*kullanan*) insan(*ın*) namazı cemâat ile kılmamaya; namazı vaktinde kılmamaya; Kur'ân, zikir ve salavât-ı şerife okumamaya sebep olması her insanın malûmudur. Böyle (*olan*) duhânı terk ve tövbe lazımdır. Mevla ıslâh eyleye!

Sekizinci Kelâm: "Duhânı istimâl etmek dalâlet (*sapkınlık*) ve fena olan **[6]** bidatlardan olmakla haramdır." demişler. (*Şerh-i Hâdimî' de mezkûrdur*).

Dokuzuncu Kelâm: Misvâk-i şerifin meşruiyet, hikmet ve faydasını izâle ve yok etmekle büyük kabahattir ve hebâsettir *(habisliktir)*. Zîrâ, Misvâk-i şerifin meşruiyeti insanın tabiatıyla ağzında peyda olan rayiha ve kokuyu izale etmekle ağzını temiz kılmaktır.

Peygamberlerin sünnet-i şerifi olan misvak-ı şerife muhâlif (*aykırı*) ve zıt (*ters*) olarak insan kendini, dilemesiyle (*isteğiyle*), kokusu necâsetten habîs (*pis*) ve kerîh (kötü) olan duhânı istimâl edip ağzını necis gibi kokutmak, insanlığa yakışır şeylerden değildir. Belki istimâli (*kullanılması*) haramdır. Geçmişte zikrolunduğu gibi. Mevla tevbeler ihsan eyleye!

Onuncu *Kelâm*: "Duhân insanlara azab etmek aleti olmağile (*olmasıyla*) isti'mali haramdır." demişler. Zîrâ Yunus Aleyhi's-selâm'ın kavmine Allahu Teâlâ duhân ile azap eyledi.

Hak Teâlâ'nın:

"لَمَّا آمَنُوا كشَفْنَا عنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا "

(*Yunus'un toplumu inandıklarında, onlardan dünya hayatında alçaltıcı azabı kaldırdık…*)[46]

Kavl-i şerifinden, hızy azabından (*alçaltma azabından*) murad duhân azabıdır. Ve kıyamete yakın, kıyamet alâmetlerinden (*biri olarak*) yeryüzüne duhân zuhûr (*duman ortaya çıkıp*) edip kâfirlere azap olsa gerektir. (*Böylece*) "Azaba alet olan şeyi istimâl (*kullanma*) haramdır." demişler. (*Vesile'de mezkurdur.)*

On Birinci *Kelâm*: "Duhânı istimâl etmek, haram olan kibri peydâ eder. Bunun için istimâli haramdır." demişler. (*Berîka'da mezkurdur.)*

On İkinci *Kelâm*: "Duhânı istimâl etmek cehennemde muazzeb olanlara (*cezalandırılanlara*) teşbih ve benzemek olmakla haramdır." demişler. Ruhu'l-beyân tefsirinde İzâ Vaka'at Sûresi'nde beyân olduğu gibi.[47]

46 Yunus Suresi, Ayet, 98

47 Bkz., Vakıat Suresi, Ayet: 1

Malûm ola (biline) ki; demirden, kalaydan ve tunçtan (*yapılan*) yüzük istimâl etmeden Peygamberimiz nehy ve men etti. Zîrâ, cehennem ahalisi istimallerine benzemek olduğundan **[7]** içün (dolayı). Halbuki duhânda bunlara benzemek gayet ziyadedir (*oldukça fazladır*). Zîrâ duhân (*sigara*) içen insanın ağzından ve burnundan cehennemde yanan kâfirler gibi duhân (*duman*) çıkar. Bundan gayrı (*başka da*) bu duhânda nice belalar vardır. Mümine layık şey olmadığından tövbe lazımdır.

On Üçüncü *Kelâm*: "Duhânın zifiri, necâset-i galize (*iğrenç/ağır pislik*) olmağile (*olduğundan*) insanın ağzı dirhemden ziyade olup bedenin haricinden olmağile zifiri ile tükürük karışıp ağzı necis olup namazı sahih ve câiz olmaz." *Alim Fazıl Merhum Akdâğî* duhân hakkında risâlesinde böyle beyân etmiştir.

On Dördüncü *Kelâm*: Duhânı istimâl etmek, kâfirlerin tarîkat ve âdeti habîselerini ihyâ edip (*yaşatıp*), şöhret buldurup, sünneti Resûl 'Aleyhi's-salâtu ve's selâm'ı öldürmektir. Bu dahi ümmetliğe yakışır şeylerden olmayıp, belki (*bilakis*) haramdır, kerâhet-i tahrîmiyle (*harama yakın mekruh olması yönüyle*). Böyle ise (*böylece*) duhânı terk ve tövbe lazımdır.

On Beşinci *Kelâm*: Duhânı istimâl edenin ağzı, bıyıkları, sakalı, elbiseleri ve cemi'-i bedeni gayet kerih

(*iğrenç*), fena, kabîh (*çirkin, pis*) koku ile telbîs edip (*bulaşıp*) cami '-i şeriflere ve şer'an makbûl meclislere giremez. Zîrâ Resûlümüz 'Aleyhi's salâtu ve's selâm:

مَنْ أكَلَ مِنْ هَذهِ الشَّجَرَةِ الْمُنْتِنَةِ فَلاَ يَقْرُبَنَّ مَسْجِدَنَا ومَنْ أكَلَ الثُّومَ والْبَصَلَ فَلا يَقْرُبَنَّ مَسْجِدَنَا

Yani: "Kokusu kerîh (*iğrenç*) ve fena (*kötü*) olan şecere (*ağaç, ot*) ve şeyden kangı (*hangi*) kimse yerse, câmi 'i- şeriflerimize elbette yakın olmasın! Çiğ sarımsak ve soğan yiyen kimse, câm'-i şeriflerimize elbette yakın olmasın! Zîrâ bunların kokusundan melekler müteezzi (*rahatsız*) olur."[48] deyu buyurmuştur. Halbuki bunlarda insana faide (*fayda*) ve (bunlar) havayı tebdil edip (*değiştirip*), sıhhate sebeb iken rayıhasından (*kokusundan*) içun (*dolayı*) nehy ve men oldu (*yasaklandı*). Bundan içun (*dolayı*) fukâha efendiler (büyük din bilginleri): Çiğ soğan ve sarımsak yemeğe ruhsat vermediler. İlla (*ancak*) aher (*başka*) memlekete giderse, havasını tahvîl (*değiştirme*) içun **[8]** ruhsat verdiler. Ve bu hadislerden içun (*dolayı*) fukâhâ'u'd- dîn (*din alimleri*): Rayıhâsı kerih (*kokusu iğrenç*) olan şeyler ki, çiğ burhassa (*pırasa*), turp, lahim (*et*), balık, berâ (?), sâir fena ve kerih kokulu şeyleri kanğı

48 Bu hadisi Müslim, Sahih'inde, kitâbu'l- mesâcid ve mevâdi'u'salâtta, rivayet etmiştir. (bkz,Sahîh-i Müslim, 1/393)

(hangi) insanda bulunsa bu kimse şer'an câmi'-i şerife giremez, deyu buyurmuşlar. (*Berîka'da mezkurdur.)*[49]

Emir (*durum*) böyle olduysa, bu zamanda, ayak kapları, balık yağıyla necis gibi rayıhası (*kokusu*) olarak giyilmesi haram olan kâfirin kunduralarıyla cami'-i şerife girmek câiz olmaz, rayiha-i kerîhasından içün (*iğrenç kokusundan* dolayı).

İmam-ı Müslim'in rivâyetiyle Peygamberimiz Aleyhi's salâtu ve's selâm'ın vaktinde bir kimsede çiğ soğan rayihâsı bulunmuş olmağile Resûl Aleyhi's salâtu ve's selâm bu kimseyi Medine'nin hisarından taşra-yi Baki'a'ya çıkarın, deyü emir buyurdu. Bunun için ulemâ (âlimler) buyurdular ki: Bir kimse sarımsak, soğan ve bunlar misüllu (*gibi*) kokusu fena (*kötü*) olan şeyleri yerse, cami'-i şerife girerse, **ayağından çeküp çıkarmak lazımdır**. **Bu zamanda duhânı içenleri dahi, camilerden çekip çıkarmak lazımdır**. Zîrâ rayihası kerîh (*çirkin, kötü*) olduğundan. (*Vesile'de mezkurdur.)*

Ey gafil ve ey mağrur insan bunların (*yiyeceklerin*) insana faydası ve gıdası olurken, rayihası (*kokusu*) kerîh (*kötü*) olmağile bu misillu (*gibi*) hükümler olmuştur. Ya bu adı, tadı, rayihası (*kokusu*) ve rengi habis (*pis*) olan duhânı saatte iki üç defa istimal eden (*kullanan*) insanın hali ne

49 Bkz. a.g.e., I, 126, 256

şekil olur hesap eyle! İnsaf edip duhânı terk ve tövbe eyle! Mevla akıllar ihsân eyleye! Âmîn!

Duhân hakkında olan yirmi kelâmdan (*sözden*, *görüşten*) on beş kelâm buraya gelince (ye *kadar*) yazılmış (*oldu*); bâki (*kalan*) beş kelâm (*kitabının metninin*) kenarında (haşiyede/*dipnottadır*). Yedinci rakamlı sayfaya nazar oluna (*bakıla*)![50]

---

50 **Ve dahi yirmi kelâmdan (sözden) beş kelâm (söz) bu kenara yazılmış:**
Evvelki (Birinci Söz): "Duhân Şeytanın sidiğinden *(!?)* halk olunmuş." demişler. Bu suretle duhânın aslı ve vasfı habîs olmakla istimâli câiz değildir.
İkinci (söz): "Duhân, insanın bedenine zararı olmakla bedeni harap eder." demişler. *(Barîka'da ve Mecâlis-i Rûmî'de mezkurdur*.) Böyle *(bunun gibi)* bedene zarar olan şey içmek haramdır. Zîrâ, beden ibâdet aletidir. Ve toprak mubâh iken bedene zararı olmakla yemesi haramdır. Tabiplerin ve hekimlerin reislerinden İbn-i Sîna dedi ki: Eğer duhân, toz ve fena *(kötü)* koku insanın beynine girmese insan bin sene muammer olurdu *(yaşardı)*. **[Haşiye, s. 7]**
Lakin insan bunlardan halas olmaz *(kurtulmaz)*. Bedeni harap (olur). Lakin duhân *(duman),* ne duhânı olur ise olsun, mutlaktır ve insana zarardır. Bunun için ekseri duhân içenlerin vücutları marazlı (*hastalıklı*), göğüsleri balgam ile dolu, mideleri zayıf ve benizleri sarı, yemekten ve içmekten kalmış, akılları idrak etmez.
Üçüncü (söz): "Duhânın hükmü şer'an *(dince)* şüpheli olan şeylerdendir. Zîrâ hakkında ulemâlar beyninde (*arasında*) ihtilaf *(görüş ayrılığı)* oldu. Bunun için duhân haramdır." demişler.

"وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبَهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ"

Hadis-i Şerif'inden içun *(dolayı)*. Yani: Şüpheli şey işleyen **[Haşiye, s. 8]** haramı işlemiş olur. Duhân gibi. Zîrâ bu kelâmlar *(sözler*) duhânın şüpheden gayrı (*ayrı*); belki haramı ifade ederler, böyle (*olan*) duhândan tövbe lazımdır.

Ve hakir (*bu fakir*) dahi der ki: Duhânı içmek Resûl Aleyhi's salâtu ve's selâm'ın kavliyle ve fiil-i şerifiyle meşhur ve memduh (öğülmüş, beğenilmiş) olan güzel kokular **[9]** sünnet-i şerife(*si*)nin hikmet ve faydasını izale (*ortadan kaldırmak*) ve yok etmek ile Peygamber'e ziyade (*çok, fazlasıyla*) muhalefet etmiş olur.

Ya (ey) akıllı insan! Peygamber Aleyhi's selâm (*kendileri*) cemi' (*bütün*) güzel rayihâların (*kokuların*) etyabı (*en güzeli, en temizi*) iken gine (*yine*) güzel yağlar ile yağlanur idi. Ya (ey) gafil insan! Yağlanmayıp, tabiat ile (*doğal olarak*) bedende hasıl olan rayihaları izale etmeyip bunun zıttı (*tersi*), kerîh (iğrenç) ve habîs (pis) rayiha-i duhân (*tütün kokusu*) ile bütün bedeni mülevves (*kirli*) necis gibi kokutmak gayet ziyade hamakatlık (*ahmaklık*) tandır. İnsaniyete (*insanlığa*) yakışır şeylerden değildir. Mevla Teâlâ ıslah eyleye! Âmîn!

Dördüncü (söz): Eğer duhânın içmesi mubâh olsa, yine şimdiki tarîk üzre *(şekliyle*) isti'mâli haram olur. Zîrâ nice dürlü haramlara sebep olur. Mesela; **duhân içmekte israf, kibir, ezâ (eziyet), yalan, istihza, gıybet ve sair haramlar misillû gibi haramlar vardır**. Aşağıda gelecektir inşallahu Teâla. Usul kaidesine *(kuralına)* mebni (*göre*), müsebbebler *(sebep olunan şeyler)* içun sebebe dahi müsebbebde olan hüküm verilür.

Beşinci (söz): Duhân *(tütünün)* içilmesi Sultan **[Haşiye, s. 9]** tarafından bir vakit nehy ve men olundu *(yasaklandı*). Zîrâ, duhânda malı telef etmek vardır. Ve ulemâlar hakkında ihtilaf ettiklerinden içun (*dolayı da)*. Halbuki: **"Sultanın emri şer'a muhalif *(dine aykırı)* olmadıkça emrine imtisal *(uyma*) vaciptir ve sultanın vefatıyla emri nesh olmaz *(geçersiz olmaz)"*** demişler. **[Haşiye, s. 10]**

Ve dahi bu zikr olan kelâmların (*sözlerin*) hulasası (*özeti*) bunlardır:

1.Duhân habistir.

2. İsrâftır.

3. Ezâ (*eziyet*) etmektir.

4. Ateştir.

5. Oyundur.

6. Müskir (*sarhoş edici*)dir.

7. İbadetten tehire (*geri/ geç kalmaya*) sebeptir.

8. Delalet (*yanlış)* olan bidattır.

9. Misvakın meşruiyetini izaledir.

10. Azab etmek aletidir.

11. Kibirdir.

12. Cehennem(*d*)e yanan mahlûklara benzemektir.

13. Zifiri (*isi, kiri*) necistir.

14. Kâfirlerin tarîkat (*yöntem*) ve adet-i habislerini (*kötü adetlerini*) ihyâ etmek (*yaşatmak*)tir.

15. Resûl Aleyhi's- salâtu ve's selâm'a, ashâba, evliyâlara ve müçtehitlere ve salihlere muhalefet etmektir.

16**.** İnsanda kerîh (*iğrenç*) ve fena (*kötü*) koku peyda (*açığa çıkarma*) etmektir.

17. Şeytanın sidiğinden (!) halk olan (*yaratılan*) şeyi istimâl etmektir.

18. Şüpheli şey işlemektir.

19. İnsanın bedenini harap eden şeydir.

20. Nice türlü haramlara sebep olan şeydir.

21. Sultan tarafından men ol(*un*)an (*yasaklanan*) şeyi işlemektir.

22. Güzel yağlar ve kokular ile kokulanmak hikmet-i faidesini yok etmektir.

Ulemâlar (*alimler*) bunların her birini deliller ile ispat ve beyân ettiler. Bunların delilleri birer birer ihtimalî ve zannî ifade ederse (*de*) yine cümlesi (*hepsi*) birden kuvvet bulup kat'an (*kesin olarak*) duhânın (*tütünün*) haram olmasını ifade ederler.

İş bu merkezde olduysa (*durum böyle olunca*) duhânı (*tütünü*) ekmek, biçmek, satmak, almak ve ücretini **[10]** yemek câiz değildir.

Bunları böyle bildikten sonra, duhânı terk ve tövbe (*etmek*) vacip ve lazımdır.

Ve dahi bundan sonra malum ola (*biline*) ki, bu duhânın şeran (*dince*) hükmü kerâhet-i tahrimiyle (*harama yakın olmak ölçüsünde*) mekruh olmaklıktır. Zîrâ beyân olan *(açıklanan)* deliller zannı ifade ederler. Lakin **(ancak)** bu duhânı istimâl edenler gece gündüz aşikare **(*açıkça*)**, saatte bir ya iki ya üç defa musır tarîkiyle (*israrlı bir şekilde*) istimâlleri (*kullanmaları*yla) bu duhân kerâheti (*mekruhluğu*) büyüyüp kebâir-i günah (*büyük günah*) oldu. Zîrâ Aleyhi's salâtu ve's selâm:

لاَ صَغِيرَةَ مَعَ الإِصْرَارِ

"*Israrla işlenen hiçbir küçük günah küçük kalmaz*"

Kavl-i şerifinden içun *(dolayı)*. Yani küçük günahı daima işlemek ile büyük günah olur. Bu duhâna israriyet (*sigara içmede ısrarcılık*) olduğu cümlenin malumudur (*herkes tarafından bilinmektedir*). Ve duhânda nice afatlar ve belalar olmakla, nice haramlara sebep olmakla haram olur.

İkinci babda (*bölümde*) afatleri inşallah beyân ol*(un)* acaktır. Bundan evvel yirmi türlü kelâmların (*sözlerin*) hulasasından (*özetinden*) malum olmuştur. Her halde bunu terk ve tövbe lazımdır. Hak olan budur!

İKİNCİ BAB (*BÖLÜM*)

Duhânın afet ve belalarını, maraz (*hastalık*) ve zararlarını beyân eder.

İsmail Hakkı –*Kuddise* (إِذَا وَقَعَتْ) *Sırruhu*- Sûresi'nde: "وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ" (*Simsiyah bir dumanın gölgesinde*)[51] ayetinde duhânın hürmetini (*haramlığını*) beyân **(*açıklayıp*)** ve: "Duhânın afetleri çoktur. Lakin bu mahal (*burası*) zikirlerin (söylenmelerinin) mahallî ve yeri değildir." deyu (*diyerek*) beyân etmiştir. Lakin bu hakîr (*fakir*), Allah Teâlâ'nın inayetiyle (*yardımıyla*) duhânın afetlerinin bir miktarını beyân eder ki, her kişi (*kes*) anlayıp duhânı terk ve tövbe etsin. **Duhânın afetlerinden bulduğumuz afetler 43 afettir.**

Evvelki (birincisi): (*Sigara içen*) Peygamberimiz Aleyhi's salâtu ve's selâm'a, babasına ve anasına ezâ (eziyet) etmiş olur. Zîrâ pazartesi ve perşembe günü ameller Allah Teâla'ya ve (*kişinin*) babasına ve anasına (?) arz olunur. Eğer ameli hayır ise mesrur (*mutlu*) olurlar ve eğer şer ise müteezzi olurlar (*incinirler*). Bunun kenarını okuyalar.[52]

---

51 Vakıa Suresi, ayet, 43

52 (*Bunu Birgivi*) Atfâlu'l-Müslimin (Müslümanların çocukları) hakkında

İkinci(*si*): Faydasız şeyde mal ve akçe *(para)* telef etmektir. Bu dahi ahmak ve sefihlik (*uçarılık)*tir.

Üçüncü(*sü*): Kafirlere **[11]**, ahmak ve sefihlere benzemiş (*olur ki*) bu da câiz değildir.

Dördüncü(*sü*): Duhânı içenin kalbi perk (*sert*) vekâtı olup; hakkı anlamaz ve kabul etmez.

Beşinci(*si*): İnsanı ahirette helâk eder; zîrâ kalbin katı olması helâka sebep olur.

Altıncı*(sı)*: Meleklere ve duhânı içmeyenlere ezâ (*eziyet*) etmiş olur.

Yedinci (*si*): Ağzı ve sakalı ve bütün cesedi kerîh ve gayet kabîh koku ile mülevves (*kirli*) etmiş olur.

Sekizinci (*si)*: Duhânı istimâl edenden Allah razı olmaz. Zîrâ nefsine tâbi olup (*uyup*) şeran (*dince*) kerîh (*iğrenç*) ve habîs (*pis*) şeyi işlediğinden içun (*dolayı*).

Dokuzuncu(su): Nefsin hevâsına *(arzusuna)* tabi ve nefsine esir ve hâdim (*hizmetçi*) olmakla bütün (*tümüyle*) helâkına sebep olur. Zîrâ nefsine tâbi olmakla helâk aşikâredir (*apaçıktır*).

İmam Birgivî'nin Risâlesinde Hadis-i Şerif ile beyân etmiştir**. (Haşiye, s.11)**

Onuncu*(su)*: Peygambere, ashaplara, evliyâlara, ulemâlara ve salihlere muhalefet etmiş olur. Böyle şey mümine lâyık değildir.

On Birinci(si): Duhân insanlara dünyada gaflet; ahirette pişmanlık verir. Zîrâ duhân sebebiyle kalbi kâsî (*katı*) olup gafletlere batmış olduğu içun.

On İkinci(*si*): Ahirette hesabı çok ve uzun olur. Zîrâ çok mal telef etmek, hesabın çok olmasını icap eder.

On Üçüncü*(sü)*: Ahirette: "Niçin bu duhânı istimâl ettin?" deyü, unf (*şiddet*) ve kahrile (*baskıyla*) suâl olunur(*sorgulanır*).

On Dördüncü*(sü):* Ahirette azabı icap eder. Zîrâ isyanda bulunup tövbesiz öldüğünden içun (*dolayı*). Tövbe eyle. Ya (*ey*) insan gafleti terk eyle!

On Beşinci(*si*): Duhânı istimâl eden insana Allah u Teâlâ, Resulü ve salih kimseler buğz edip (*nefret edip*) sevmezler. Masiyette (*isyan ve günahta*) musırr (*israrlı*) ve daim (*devam eder*) oldukları için.

On Altıncı*(sı)*: Duhânı istimâl eden insanlardan Allah Teâlâ i'raz eder (*yüz çevirir*). Yani, Allah Teâlâ bu kimseye rahmet nazariyle bakmayıp ibadetini ve duasını kabul etmez. Zîrâ malayani (*lüzumsuz, gereksiz* şey) **[12]**

ile meşgûl olduğundan içun (dolayı). Sallahu Te'âlâ aleyhi ve sellem Efendimiz:

"عَلاَمَةُ إعْرَاضِ اللهِ عَنِ الْعَبْدِ اِشْتِغَالُهُ بِمَا لاَ يَعْنِيهِ"

Yani, "Allah Teâlâ kuldan i'raz edip (*yüz çevirip*) duasını ve ibadetini kabul etmemek alamet ve nişanı, kul (*un*) şeran (*dinen*) maksudu (*amacı, gayes*) olmayan şeyle meşgul olmaklığıdır *(olmasıdır*)." (*buyurmuştur.)* İmdi (*şimdi*) bu duhân ile meşgûl olmak, şeran maksut olmayan (*istenmeyen)* şeyle meşgûl (*olmak*) olduğu cümlenin (*herkesin*) malûmudur.

Emir *(durum)* böyle olduysa, duhân (*tütün*) içenlerin ibadeti ve duası kabul olmaz. Allah u Teâlâ bundan (*bu kişilerden*) i'raz ettiğinden içun (*yüz çevirdiğinden dolayı*). Bu Hadis-i Şerifte çok hisse vardır. Tefekkür (*iyi düşünmek*) lazımdır.

On Yedinci*(si)*: Duhân içmek fâsık (*günah işleyen*ler) ve sefihlerle (*zevk ve eğlenceye düşkün uçarı kişilerle*) görüşmeğe sebep olur. Halbuki bunlara buğz edip, sevmemek lazımdır. Zîrâ, insan dünyada kanğı (*hangi*) kimseye muhabbet ederse (*severse*) ahirette ânın *(onun)* ile olsa gerektir. (المرْءُ مَعَ منْ أحبَّ) Kişi sevdiği ile beraberdir" hadis-i şerifinden, yani, insan dünyada kanği *(hangi)* kimseye muhabbet idûb muvafakat ederse, ahirette bununla haşr olur.

On Sekizinci *(si):* Duhân, içen insan(*ın*) çok hayırlı amellerden geri kalmasına sebep olur. Mesela, cemâata îremez (*yetişemez*), yahut hiç gidemez. Duhân ile meşgûl olmak sebebiyle. Hususen (*özellikle*) sabah namazında. Mevlâ ıslah eyleye!

On Dokuzuncu(*su*): Duhânı içen insan, fena (*kötü*) huylar peyda edip (*edinip*) çok günahlara sebep olur. Mesela duhân içmek kendine tabiat (*huy*) olan insan, duhânı tabiata (*mizacına, karekterine*) muvâfık (*uygun*) bulmaz ise, yahut çubuğu hazır olmamış olsa, bu kimse gadablanıp (*sinirlenip*) suratı gadaplanmış kelp (köpek) (!) suratına benzeyerek(!) afatlar (*öfkelenir*) ve söger; belki gadabından (*öfkesinden, sinirinden*) naşi *(dolayı)* küfre sebep olan kelâmı (*sözü)* söyleyip kâfir olmasına sebep olur. Hususan (*özellikle*) Ramazan-ı şerifte duhân belâsından nice afatlar (*fealıklar*) işler. Biri budur ki uyku ile vakitleri **[13]** geçirip, farz olan namazları hiç kılmaz. Bu eşeklerde (!) akıl da hiç kalmaz. Bundan böyle duhânı da terk etmez ve cenneti dahi kimseye vermez(!) Ve: "Duhân fenadır; tövbe eyle!" diyen ulemâlara (*âlimlere*) selâm dahi vermez. Böyle insana söz dahi kâr etmez. Mevlâ ıslah eyleye!

Yirminci(*si*): Duhânı istimal eden kimse bu ümmetin fenası ve eşirrâsi *(en şerlisi, en belalısı)* olur. (Efendimiz) Sallahu Teâlâ aleyhi ve sellemin:

سَيَكُونُ رِجالٌ من أمَّتِي يَأكُلُونَ ألوَانَ الطَّعَامِ وَيَشْرَبُونَ ألْوَانَ الشَّرَابِ وَيَلْبَسُونَ ألْوَانَ اللِّبَاسِ وَيُشَدِّقُونَ في الْكَلاَمِ ، فأولئِكَ شِرَارُ أُمَّتِي

Buyurdu*(ğu)* Tarîkat'ta[53] mezkûrdur (*zikredilmiştir*). Yani: "Tahkîk (*kuşkusuz*) yakında benim ümmetimden insanlar olup, türlü yemekler yerler ve türlü şerbetler içerler ve türlü libâslar (*elbiseler*) giyerler ve lisânların kenarından kelâm (*söz*) söyler(*ler*). Bunlar benim ümmetimin eşerr (*en kötü, en şerli*) ve fenâlarıdır." buyurdu. Ya (*ey*) Gafil! İnsan, helâl yemek, içmek ve giyinmenin dürlüsünü yemek ile ümmetin eşerri (*en şerlisi*) ve fenâsı olduğu vakitte, bu habîs duhânı gece gündüz beş-on kere içen insan ümmetin eşirrâsı (*en kütüleri*) ve ahmağı olacağı aşikâredir (*apaçıktır*). Bundan böyle, duhânı terk ve tövbe etmeyenin aklı yoktur. Mevlâ ıslah eyleye!

Yirmi Birinci*(si)*: Duhânı istimâl eden kimse, şeytanın karındaşı (*kardeşi*) olur. Zîrâ bunda isrâf ve malı telef etmek vardır. Zîrâ (*çünkü*) duhânın bir kıyyesini[54]

53 İmam Birgivî'nin Tarîkat-ı Muhammediyye adlı eserinde, bkz., a.g.e., I, 126 vd.; 256 vd.

54 Kıye: Yaklaşık 1,3 kg'lık ağırlık ölçüsü birimi, okka.

on–yirmi kuruşa alurlar. Hâlbuki duhânın kıyyesi on akçe[55] belki bir akçe etmez iken, bu miktar akçe vermek aynı israf ve haramdır.

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُواْ إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ

Kavl-i şerifinden (*dolayı*) olur. Yani: "Malını faydasız yerde ve şeyde harç ve telef edenler şeytanın karındaşları (*kardeşleri*) oldular."[56]

Duhânı içen kimseler şeytanın karındaşları oldular. Zîrâ, israf ettiklerinden içün (*dolayı*).

Yirmi İkinci(*si*): [14] Duhânı içen kimsenin namazı câiz ve sahih olmaz. Zîrâ, zifîri (*bıraktığı kiri*) necaset-i galîza (*kaba pislik hükmünde*) olduğundan içün (*dolayı*). Yukarıda Akdağî merhumdan beyânı geçmiş (*açıklanması yapılmış*) idi. Nazar oluna (*oraya bakıla*)![57]

Yirmi Üçüncü*(sü)*: Duhân içmek ile duhâna akçe sarf etmek ile borcunu vaktinde vermemek ile büyük günah işlemiş olur. Zîrâ (*borç*) kul hakkı olduğu için.

55 Akçe: Eskiden kullanılan kuruştan da küçük gümüş para.

56 İsrâ Suresi, Ayet, 27

57 Bkz, I. Bab on üçüncü kelâm.

Yirmi Dördüncü(*sü*): Duhânı içen kimse hatununun (*hanımının*) ve evlâtlarının (*çocuklarının*) ve nafakası (*geçimi/bakımı*) üzerine farz olan kimselerin nafakalarında kusur edip (*bu da*) büyük günah olur. Zîrâ farzı terk etmiş olduğu için. Hususan fukara (*özellikle yoksullardan*) olan kimselere çok büyük belâdır. Hatta bazı insanlar sokaklarda ve camilerde dilenür. Sonra (*aldıklarını*) duhân ve nargileye sarf eder. Ne'uzu billahi (*Allah'a sığınırız*), böyle dilencilere akçe vermek câiz değildir. Mevlâ ıslah eyleye!

Yirmi Beşinci (si): Duhân istimâl eden kimselerin ekseri (*çoğu*) duhânı istimâl etmeyenlere istihzâ (*alay*) edip: "Ya sofi, bu duhânı (*sigarayı*) sen istimâl etmezsin (içmezsin)! Ahirete ne yüz ile gidersin!"deyu istihzâ ederler (*dalga geçerler*). Neûzu billâhi (*Allah'a sığınırız*). Bu, kelâm (*söz*) ile ahireti dahi istihzâ etmek olmağile küfürdür. Bu kelâmı (*sözü*) çok insan söyleyip ne olduğunu akıllar fehm etmez (*almaz/anlamaz*). Duhân belâsından kalpler ölmüş olduğundan içün (dolayı).

Yirmi Altıcı(*sı*): Duhânı içmek fakirliğe sebep olur, zîrâ mal olan nimetin şükrünü terk etmiş olduğundan içün (dolayı). Mevlânın rızası olmayan duhâna akçeyi harç küfran-ı nimettir (*nimete karşı nankörlüktür*). Hakk Celle'nin (Allah Teâlâ'nın):

وَلَئِنْ كَفَرْتُم إِنَّ عذابي لَشَدِيدٌ

Yani: “Size verdiğim nimetleri ve akçeleri şer’in (*dinin*) rızası olmayan şeylere -ki, şarap, rakı, oyun, lu’b (*eğlence*), duhân gibi umurlara (*şeylere*)- harç ve sarf ederseniz küfrân-ı nimet (*nankörlük*) edüp, nimetlerin kadrini ve kıymetini bilmemek ile şükrü terk ederseniz, elbette dünyada fakrın (f*akirliğin*) **[15]** azabı, ahirete (*de*) nar ve sair azaplarım şedîd (*şiddetli*) ve çok olur.”[58] Bu zamanda olduğu gibi. Zîrâ cihanda bereket, mal ve akçe kalil (*az*) olması muhakkaktır.

İmdi (*buna göre*), bu duhâna verilen akçe, israf, ezâ(*eziyet*), müskir (*şarhoş edici*) ve bidat olmakla, küfrân-ı nimet (*nimete nankürlük*) etmek ile duhânı (*sigarayı*) içenlere fakirlik ve nikbetlik (*uğursuzluk, talihsizlik, belâ*) aşikâre (*açık*) olmuştur. Kimsenin aklı idrak etmez (*ermez*)!

Suâl olunursa: Duhânı istimâl edenlerden *(sigarayı içenlerden)* nice zenginler vardır?

Cevap: Fakirin manâsı (*anlamı*) muhtaç olmak manâsınadır. Duhân içen zenginler ol *(o)* derece muhtaçtır ki, bütün dünya malını bulsa, yine gözü doymayıp âherin (*başkasının*) malına ve mülküne gözü olmasına kast eder (*göz diker*). Zulümlere ve yalanlara ve hıyanetliklere sülûk

58 İbrâhim Suresi, Ayet, 7

eder (girişir). Bu zamanda olduğu gibi. Kimi insan malı tükenmiş, mangıra muhtaç ve kimi insan borca batmış fakir ve zelîl olmuş fakirliğe sabrı yok. Kimi insan tama'i (*aç gözlülüğü*) çok olup, zulümlere kalkışıp dünyayı harap etmeye ve nice fitnelere sebep olmakta. Haller (*durumlar*) aşikâre (*belli*) olmuştur. Allah u a'lem (*daha iyi bilir*), bu ekseri *(daha çok*) duhân habisinden (*pisliğinden*)dir. Kimsenin aklı idrak etmez (*ermez*). Mevla ıslâh eyleye! Bundan böyle her kimse (*herkes*in) bulduğu kendi belâsıdır. Kimseye bahane bulmayıp, ancak kendi nefsine bahane (*bulsun*) ki, bunların ekseri (*çoğu*) bu duhândır.

Yirmi Yedinci*(si)*: Duhân içmekte vakitleri ve ömürleri zâyi etmek vardır. Bu dahi büyük musibettir.

أَعْظَمُ الْمُصِيبَةِ تَضْيِيعُ الأَوْقَات

Hadis-i Şerif'inden içün *(dolayı)*. Yani: "musibetlerin (*en*) büyüğü faydasız yerde ömürleri zayi etmektir." Bu duhân ve nargile ile meşgul olan (*geçirilen*) vakitler, (*insanın*) zayi etmiş olması aşikâredir (*apaçıktır*).

Yirmi Sekizinci(*si*): Duhânı istimâl etmek, şeran menhi (*yasaklanmış*), haram ve mezmûm (*kınanmış*, *ayıplanmış*) olan yerlere oturmağa sebep olur. Mesela, kahvehane misilli (gibi). Zîrâ kahvehane şer'an oturması ve girmesi haram ve mezmûm olanların en ziyade (*fazla*)

haram **[16]** ve fenâsıdır. Zîrâ, kahvehane rezil, sefih, ahmak, battallar (*tenbeller*) ve denîler (*seviyesizler*) yeridir. Ve gayet ziyade (*son derece*) çok ve büyük günahlar mahallî(yeri)dir. Zîrâ kahvehanede yalan, istihza, nemmamlık (*koğuculuk*), dürlü oyunlar, kahkaha ile gülmek ve gelen geçen hatunlara ve emredlere (*sakalı bitmemiş gençlere*) bakmak, fasıklara muhabbet edip beraber olmak, gafillere muhabbetle kendi gafil olmak ile mevlayı, ahireti unutmak, cemâat vakti gelip gaflet ile cemâate gitmemek, gıybet etmek, hemz edüp (*kaş göz işareti yapıp)* insanlara ta'n (ayıplama) iftira etmek, bu kahvehaneye gitmeyi masiyet günah bilmemek ve kahvehaneye gitmeye tövbe etmemek.

Bu on üç günah kahvehanede ekseri mevcuttur.

وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ

(*Vay hallerine çekiştirip, alay edenlerin…)*[59]

Kavl-i şerifinden olup belki ziyade (*daha fazla*) olarak günahkâr olur. Yani: "İnsanlara ta'n, gıybet ve istihzâ eden her bir insan içindir büyük azaplarım." Hakk Teâlâ buyurdu.

59 Hümeze Suresi, Ayet, 1

İmdi (*şimdi*) böyle, kahvehanede zaruretsiz (*mazeretsiz*) oturmak, meyhane ve kerhaneden eşeddir (*daha kötüdür*)(!). Zîrâ meyhane ve kerhaneden birer günah işlenür, günah ve haram olduğunu bilirler; tövbe ederler. Lakin habis kahvehaneden tövbe dahi etmezler. Herhal bu kahvehaneye zarûretsiz girmeyi(ye) tevbe farz ve lazımdır. Zîrâ bir kere gitmekte on üç büyük günah işlemiş olur. Neuzu billahi (*Allah'a sığırız*). Böyle kahvehanede oturmak, su, şerbet ve kahve içmek haramdır. Zîrâ çok masiyetlerin ve günahların yeri olduğiçun *(olduğundan)*. Ve böyle kahvehanenin akçe, kirası ve kesbi (*kazancı*) dahi habis (*pis*) ve haramdır. Haramlara sebep olduğu içun. İmdi duhân içen kimse böyle mahallî habise (*kötü yere*) oturmasına sebep olur. Bu miktar (*ölçüde*) günahları işlemiş olur. Duhânın tövbesi dahi vâciptir.

İsmail Niyazi buyurdu ki: "Meyhaneye, raks, dönmek ve çalgı olan tekkelere, kahvehanelere zarûret içun giren insan, sol ayak ile girmelidir." Bundan hisse alasız!

Yirmi Dokuzuncu*(su):* Duhânı içmekte olan bir günah, âşikâre (*açıktan*) olmağile **[17]** iki günah olur. Zîrâ günah gizli olursa bir günah olur. Âşikare olursa iki günah olur.

Otuzuncu(*su*): Duhânı içen kimse tövbesiz ölürse kabrinde ve arasatta muazzeb (*azabedilir*) ve rezil olur. Zîrâ duhân içen kimselerden bir kimse vefât edip kabre koyuldukta, sel gelip kabristanı alırken bu kimsenin kabrini dahi alıp cenazesini götürecek korkusundan, selâmet-i kabre (*daha güvenli bir kabre*) koyalım diyerek kabrini açıp (*açınca bir de*) görsünler ki, zekeri eliyle ağzına konmuş (!) yatur. İnsanlar cem olup *(toplanıp*) böyle göricek (*görünce*), bu kimsenin hâlini bilmek için hatunundan (*eşinden*) suâl edip (*sorup*) cevabında: "Benim ehlimde (*kocamda*) duhândan gayri (*başka*) bir şey yok idi." Ulemâlar dediler ki: Bu rezillik duhân çîfinin (pisliğinin) cezasıdır. (*Diye*) beyân ettiler (*açıkladılar*). *Bu(*nun*)* icmâli *(özeti),* Berîka'da mezkûrdur (*zikredilmiştir*).

Bazı duhân içenlerin kabri, duhân (*duman*) ile dolup, sonra zâhir olup (*açığa çıkıp*) havaya kalkmıştır. Bunlardan gayri (*başka*) alâmetler (*işaretler*) salih kimselerin rüyalarıyla mâlum olmuştur. (*Berîka'da mezkurdur.)* Bu duhânı içende akıl yoktur.

Otuz Birinci *(si)*: Duhânı içmek imansız ölmeye sebep olur. Zîrâ imansız ölmenin sebeplerinden biri ezâ (*eziyet*) etmek(*tir*). Duhânda çok ezâlar vardır. Geçmişte beyân olunmuştu (*açıklanmıştı)*. İmansız (*ölmenin*) sebeplerinden biri dahi günahlara dalmaktır. Bu duhânda

kırk türlü büyük ve küçük günahlara dalmak malûm olmuştur.

İsmail Hakkı, Hadîs-i Erba'în (*Kırk Hadis*) altıncı hadis şerhinde buyurdu ki: "Zarar ki asl-ı fıtrata (*yaratılışın aslına*) raci' (*dönük*) ola, sair mazarrattan (zararlardan) akbehtir (*daha kötüdür*). "Şurb-i duhân (sigara içmek) gibi ki tabi'at-ı saniye (*ikinci tabiat*) olup, istiskal-ı ibâdete (*ibadeti ağırdan almaya*) müeddi (*neden*) olur. Bu ise ya küfürdür yahut küfre karib (*yakın*) nesnedir."[60]

İbn 'Abdusselâm, Kitâbu'l-vesâil'de demiştir: "Şâribu'l-hamra (*şarab içene*) asi ve âkilu'l-haşîş olana (*esrar, afyon yiyen*e, içene) kâfir denilir."

Bu hâkir (*fakir*) der ki: Şarabı haram diyerek içen kimse kafir olmaz; belki fasık ve âsi olup cehenneme müstahak olur. Lakin (*ancak*) haşiş yani, haram olan esrar ve afyon gibi şeyleri mubâh diyerek yiyen kimseye kâfir denilir. Abdusselâm'ın muradı budur.

Bu duhânı içen kimse ibadete üşenip ve ibadet kendine ağır olur. Nice dürlü günahlara ve gafletlere sebep

60 Bkz., Hadîs-i Erba'în Tercümesi, Dersaadet 1317, s.73 vd.

olmakla imansız ölmesine sebep olacağı derkâr (*belli*) ve aşikâredir (*açıktır*). Lakin akıllar idrâk etmez oldu.

Ve dahi duhânın kırk üç adet afetleri beyân oldu. Bu afetlerin on ikisi (*risâlenin,* metnin) kenarında otuz biri içinde yazılmıştır. Kenarın(*ı*) dahi okuyalar[61] ve bu

---

61 **(Muhammed Emin Efendi bu on iki maddeyi de eserin 12. sayfasının haşiyesinden başlayarak şöyle sıralamıştır):**

Evvelki: Duhân içmek misvak-ı şerifin faydasını izâle edip (*giderip*) yok etmektir.

İkinci(*si)*: Güzel kokuların faydasını yok etmektir.

Üçüncü(sü): Duhân insanın bedenine zararı olmakla âfât-ı batından (*karnın afetlerinden*)dir. Yani karnına, haramdan ve mekruhtan koyduğu şeylerden, azap olacak şeylerdendir.

Dördüncü*(sü*): Duhân içen kimsenin bedeni zayıf olup, ibadete neşatı (*arzusu, zindeliği*) olmaz. Bu veçhîle (*nedenle*) istimâli haramdır.

Beşinci(si) [Haşiye, s.12]: Duhân istimâl olan yerde aşikâre Kur'ân, zikir, tesbîh ve salavât-ı şerife okumak câiz değildir. Zîrâ duhânın râyihası (*kokusu*) necasetten kerîh ve kabihtir. Fukaha efendilerimiz: "Kerih râyiha (*pis koku*) olan yerde aşikâre (*sesli Kur'ân okumak*) tazime (*saygıya*) muhâlif (*aykırı*) olduğundan câiz değildir." dediler. Eğer okursa günahkâr olur.

Bu zamanda nice mektepler, medreseler, tekkeler, evler ve odalar duhân-ı habîsin (*pis tütünün*) rayıhasıyla necis gibi kerih kokusu olup aşikâre okuyup günahkârlar olurlar ve Musahf-ı şerif **[Haşiye, s.13]** ve hadis ve tefsîr-i şerif ve fıkh-ı şerîf kitapları, duhân-ı habîsten ciltleri sararmış ve kerih koku

peydâ etmiş, bu sebepten sahipleri olan ulemâların ilmi gitmiş câhiller gibi olmuş, belki (*bu durum*) dinin fesadına sebep oldu. Akılları idrak etmez (*ermez*); belki duhânı zemm eden ulemâlara buğz (*sevgisizlik*) ve adâvet (*düşmanlık*) ederler. Mevla şerlerinden hıfz eyleye (*koruya*)!

Altıncı*(sı):* Duhânı istimâl (*eden*), nice türlü günahlara ve yalanlara sebep olup, haramlar işlemiş olur. Mesela: "Bu duhân a'lâ (*çok üstün)* ve iyi **[Haşiye, s.14]** ve tayyib (temiz) duhândır. Misk gibi kokusu vardır." diyerek bu ismi, kokusu ve tadı gayet kerîh ve habîs olan duhâna böyle söylemek, halis (*saf*) haram olan yalanı söyleyip büyük günah işlemiş (*olur*); lakin nefis ve tabi'atı habîs olanlara duhân Tayyib ve a'lâ olur. Haşerât ve böcekler (*in*) necasetten telezzüz edip (*lezzet/ tad alıp*) hoşlanması gibi.

Yedinci(*si)*: Duhân içmek(*le*) haram olan kibir peydâ olur (*ortaya çıkar*). Hususan (*özellikle*) yasemin çubuk ve kehribar takım ile içtiği vakitte kibri büyür. Koltukları kabarır. Kafalar şişer ve gözler açılır. Nice kibirler ve ucubler (*kendini beğenmişlikler*) peydâ olur (*ortaya çıkar*). Ne 'uzu billahi Teâlâ (*Allah u Teâlâ'ya sığınırız*) **[Haşiye, s.15]**

Sekizinci(*si)*: Duhânı içmek, bu zamanda kâfirlerin adet-i habisleri*(dir)* . Duhânı kağıt içine kâfirler hey'eti (*biçimi*) ve şekli üzere (*sarıp*) duhânı içmekte ve ismine **çiğara** (*sigara*) demekte dört adet bela ve musibet ziyâde *(daha*) vardır:

Evvelki (birincisi): Şer'an tazimi lazım olan kağıtlara tahkîr (hakaret) etmektir.

İkinci(si): *Kâfirlerin adetini istimâl edip (kullanıp) ziyâdesiyle (fazlasıyla) kâfirlere benzemektir.*

Üçüncü(sü): İsmine çiğara diyerek istimâli (kullanılması) tekrar (ayrı bir) mâsiyettir (günahtır). Zîrâ çiğara kâfirlerin ıstılâhıdır (deyimi/tabiridir), istimâli (kullanılması) câiz değildir.

Dördüncü(sü): Çiğara akçesiyle **[Haşiye, s.16]** *kâfirleri zengin kılıp, kendi fakir olmaktır. Ve dahi malûm ola ki, kâfirlerin ıstılâhını bir zarûretsiz söylemek câiz değildir. Belki masiyettir (günahtır). Zîrâ kâfirlere teşbih (benzeme) olduğu içun.* **Mesela: Çiğara, familya, kondura, setre, pantol, komisyon… böyle kelâmları söylen, bunları söylemekten tövbe etmek lazımdır. Mevlâ ıslâh eyleye! Dokuzuncu(*su*):** Duhânı içen kimse, duhân içenlere razı olup, günahı iki kat olur. Zîrâ, masiyete (*günaha, isyana*) buğz (*düşmanlık*) etmeyip razı olduğu içun.

Onuncu(su): Duhânı içen kime üşenip, ibadet kendisine ağır ve sakîl olmasına sebep olur. **[17]** İbadeti acele ve süratle (*hızla*) işleyip âsim (*hatalı, suçlu*) ve günahkâr olur. Mesela; namazı kılarken Kur'ânı ve tesbîhleri acele edip yanlış okur ve ta'dîl-i erkânı terk eder. Camii şeriflerde, vaaz ve ders dinlemekte acele edip duramaz. **Münâfık gibi camilerden kaçmağa sebep olur.** Zîrâ: "Duhânı içmekten geç kaldım." diyerek terâvîh namazını böyle acele edip vâcip ve sünneti noksan duhân-ı habîsi (*pis sigarayı*) tamam eder. Bu dahi insanlığa yakışmaz.

On birinci(*si*): Duhânı içenlerden ziyaret melekleri kaçar ve firar eder. Yani ziyaretine gelmezler. Duhânın râyihası kerîh (*iğrenç*) ve habîs (*pis*) olduğu içun.

On ikinci(*si*): [Haşiye, s.18] Duhân isti'mâl ederek, tabiat olan (*huy haline getiren*) insana duhân habîs, mekrûh ve haramdır. "Duhânı içme!" deyü men ve nehy eden ulemâya buğz (*nefret*) ve adavet (*düşmanlık*) ederler. Halbuki haksız şeylerde nefse muvafakat için ulemâya buğz ve adavet etmek(*te*) küfürden korkulur. Bu ise, bu ulemâlar *(âlimler*): "Günah işlemeyin!" deyu günahlardan men' ve nehy eden, böyle ulemâya buğz ve adavet etmek, Allah Teâla'ya ve Resulüne buğz etmek lazım gelmek ile küfür olduğuna şüphe yoktur. **[Haşiye, s.19]**

Bu duhân habisi *(pisliği),* böyle fenalıklara sebep olur. Bu kelâmı *(sözü)* dikkat ile tefekkür eyle. Dünyanın fesadını anla. Zîrâ bu zamanda Allah u Teâlâ'nın ve Rasûlü'nün ahkâmını olduğu gibi söyleyen ulemâya buğz u adavetten başka ya nefy edüp (*sürgüne gönderip*) yahut şehit ederler.

Böyle eden zâlim umeralara (*idarecilere, amirlere*) ve zâlimlere müdâhene (*dalkavukluk*) eden zâlim âlimlere aceb İslamiyyette (*yer*) var

risâlenin muktezasıyla amel edeler. Mevlâ ameller ihsân eyleye! Âmin!

Emir (*durum*) böyle olduysa, bundan böyle bu duhânı terk ve tövbe etmek vaciptir. Ya (*ey*) insan! Nefsine merhamet eyle (*acı*)! Sağına soluna bakma! Kendine bak! Kendini ıslah (*düzelt*), duhânı terk eyle! Çok hayırlara (*iyiliklere, güzelliklere*) muvaffak olursun. Mevla cümlemizi muvaffak bi'l-hayr (*hayra muvaffak*) eyleye!

mı?' Ne'uzu billah (*Allah'a sığınırız*) Hak Te'âlâ şerlerinden cümlemizi hıfz eyleye (*koruya)*! Âmîn!

ÜÇÜNCÜ BAB *(BÖLÜM)*

Duhânı terk ve tövbe edenlerin fayda ve menfaatlarını (*kazançlarını*) beyân. Onlar dahi (*da*) yirmi adettir:

Evvelki (*birincisi*): Duhânın günahları mağfiret olup (*bağışlanıp*) azaplardan halas olur (*kurtulur*).

İkinci (*si*): Allah u Teâlâ ve Rasûl'ü bu kimseden razı olurlar.

Üçüncü(*sü*): Zengin olmaya sebep olur. Zîrâ duhânı terk ile malını halas edip (*kurtarıp*), şükrünü bilmek ile malı çok olup kanat üzere olur.

Dördüncü*(sü)*: Ağzını, sakalını, elbiselerini ve cemî'-i bedenini (*bütün vücudunu*) necis kokusundan kerîh (*iğrenç*) olan duhân kokusundan temiz etmiş olur.

Beşinci(*si*): Cemâatlere, camilere ve namaza vaktinde gitmeye sebep olur.

Altıncı(*sı*): İbadetlerin lezzetini bulmaya sebep olur.

Yedinci(*si*): Kalbinde nur olup, hak ile batılı fark etmek (*ayırmak*) ile hakkı bulmaya sebep olur.

Sekizinci(*si*): Ahiret ulemâları ve salih müminler bu duhânı (*terk edip*) tövbe edenlere muhabbet edip razı olurlar.

Dokuzuncu(*su*): Ahirette hesabı az ve sühûletli (*kolay*) olur.

Onuncu(su): Duhânı terk çok hayır ve sevaplara sebep olup, ahirette zengin olmaya dahi sebep olur. Mesela duhâna verecek akçayı ya borcuna yahut nafakasına, yahut bir hayrata yahut bir fukaraya (*fakire*) verip sevabı çok ve ahirette mansıbı (*makamı*) a'la (*en yüksek*) olur.

On birinci(*si*): Nefs-i emmâreye ve şeytana muhalefet etmek ile cennete tezce girip fevz ve necat bulmağa (*başarı ve kurtuluşa*) sebep olur.

On ikinci(*si*): Duhânı îcâd eden kâfirlere [19], istimâl edenlere ve fâsıklara buğz (*düşmanlık*) etmiş olur.

On üçüncü(sü): İbadet etmeye isteği ve neşatı (*neşesi*) olur.

On dördüncü(*sü*): İbadeti sukûniyyet (*sakinlik*) üzere teeni (*acele etmeden*) ve yavaşçayla işleyip, ibadeti tamam ve sevabı çok olur.

On Beşinci(*si*): Gıybet ve yalanları az olmasına ve çok habîs ve fena şeylerden halas olmasına (*kurtulmasına*) sebep olur.

On Altıncı(*sı*): Kahvehane ve böyle habis yerlere oturmaktan halas olur. Zîrâ kahvehanede sokaklar üzerine ve ma'siyet meclislerine zarûretsiz oturmak büyük masiyettir (*günahtır*). Böyle şeylerden tövbe etmek kimsenin aklına gelmez oldu(!).

On Yedinci(*si*): Sefîh ve ahmak kimseler ile görüşmemeğe sebep olur.

On Sekizinci(*si*): Takva ve salih kimseler ile görüşmeğe sebep olur.

On Dokuzuncu(su): Kârve kesb (*kazanç*) sebepleri kendine kolay ve suhûletli (*kolay*) olur. Zîrâ, Allah Teâlâ'dan korkup duhânı terk etmesi(*yle*) rızkın sebepleri ve kapıları açılır. Duhânı içen kimseye rızk sebepleri ve kapıları kapandığı gibi.

Yirminci(*si*): Duhânı terk eden kimse, şeytana ve nefse muhalefet etmek ile duhândan başka günahlara ve vesveselerine muhalefet etmek suhûletli olup başka günahlardan halasa (*kurtuluşa*) dahi sebep olur. Tövbe eyle! İnşaallahu Teâlâ halâs olursun bi'avni'llahi Teâlâ (*Allah Teâlâ'nın yardımıyla*).[62]

---

62 **Ve dahi suâl olunursa**: Duhân hakkında âyet-i kerime ve hadîs-i şerif ve müctehid kavli (*sözü*) yoktur. Bu (*durum*) ise duhân mubahtır (*anlamına gelir*)?

Cevap: Duhân zuhur edeli (*ortaya çıkalı*) iki yüz yetmiş iki sene oldu. Vahiy munkati (*kesilmiş*) olup, hassaten (*özel olarak*) hakkında âyet ve hadîs vâki olmadı. Ve müçtehitler kelâmı dahi vâki olmadı. Eğer vahiy vaktinde duhân zuhur etmiş olsaydı, hakkında serâheten (*açıkça*) âyet ve hadis vâki olurdu.

Eğer suâl olunursa: Allah u Teâlâ duhânın zuhûr edeceğini bilürdi, niçin nehy etmedi (*yasaklamadı*)?

Cevap: Allah u Teâlâ'nın hikmetinden suâl olunmaz. Zîrâ bu, hikmete mebnidir. Laallehu (*umulur ki*) bunda hikmet budur ki, bu ümmet bin sene tarihinden sonra fesada gidip **[Haşiye, s. 22],** tedricî tedricî (yavaş yavaş) fenâ ve fesâd çok olup, şiraru'n-nâs (*insanların belalıları*) çok olup, ehl-i hak az olup, garîb olacağını Muhbir-i Sâdık haber vermiştir. La'allehu (umulur ki), bu fesâdın büyük sebebi bu duhân olacağından serâheten beyân vâki olmadı. Bin tarihinden sonra zuhûr etmesi buna delildir.

Lâkin, meselede müçtehit kıyamete dek bulunacağı, her ne miktar (*kadar*) ihtilaflı ise de esahh (*en doğru*) olan bulunacaktır. Bu sebepten bazı ulemâ– i 'izâm (*büyük alimler*), bazı ihdas olunan şeylerin hükümlerini beyân ettiler. Afyon ve müskir kabilinden olan binc (?) gibi. Bunlar müskir olduklarından içûn (*dolayı*) ulemâ bunlara haram dediler. Ve duhân dahi müskirlik, israf, habis **[Haşiye, s. 23]**, ezâ illetleri ve haram olan nardan cüz' (*parça*) olmaklığı. Bunlar misillu (*gibi*) illetler ve sebepler bulunmak ile haramdır dediler. Ve hak olan dahi budur.

Amma bundan iki yüz sene mukaddem (*önce*) olan bazı ulemâlar: "Duhân mubahtır." demişler ise de bazısı hayat halinde (*sağlığında*) bu kelâmdan (*sözden*) rücû' etmiştir (*dönmüştür*). Mahallînde beyân olmuştur. Lakin rücu' etmeyenler bu zamanda isti'malini (*kullanışını)* böyle görseler, onlar dahi rucû' ederler. Tövbe eyle, vesselam! [Haşiye, s.24]

NARGİLE

Malum ola ki, **nargile** denilen şey duhân gibi bir habistir ve duhânda olan âfâtlar ve zararlar nargilede *(de)* mevcuttur. Nargilede üç belâ ziyade (*daha fazla*) vardır:

Evvelki (*Birincisi*): Denbeki *(tömbeki*) akçeleri ile zararlı madde üretenleri zengin ederek dolayısıyla onlara benzemektir. [63]

İkinci(*si*): Allah Teâlâ bize fazlıyla ikram buyurduğu tâhir ve temiz suyu necis edip, faydasız yerde isrâf edip yok etmektir. Bu dahi küfran-ı nimet (*nankörlük*) olup, yeryüzünden yağmur az yağmak ile bereket az olup cemi (*bütün*) mahlûklara hıyanetlik etmiş olur. Ne'uzu billah nargile(*yi*) terk ve tövbe eyle, zîrâ büyük belâdır.

Üçüncü(*sü*): İnsan nargileyi içerken hınzırın (*domuzun*) sesine ve savtine müşabih (*benzer*) bir savt

63 Tömbeki: Özellikle İran'da yetişen, Türkiye'de de Hatay ve Konya illerinde yetiştirilen, nargileyle içilen bir tütün türü. *(Emin Efendi'nin bu cümlede kullandığı ifadesini yakışık bulmadığımız için tasarrufta bulunduk.)*

(*ses*) peydâ olup, nargile içen kimseye bir gururiyyet ve kibir hasıl olup ziyâde levvhv ve oyun olmasına ve kalbin ölmesine sebep olur. Mümin kimseye layık ve yakışur şeylerden değildir. Tövbe eyle! Mağrur olma, gafil ve fasıklara bakma! Zîrâ ölüm yakındır.

Bazı kimseler: "Nargile Firavun'un îcâdıdır." dediler. Bu surette nargile içen Firavun'a benzemiş olur. Herhalde tövbe lazımdır. Tövbe eyle!

ENFİYE

Ve dahi malûm ola ki **enfiye** dedikleri şey dahi duhân habîsi gibidir. İllâ (*ancak*) zifiri yoktur. Lakin enfiyede duhândan ziyade (*fazla*) iki fenalık vardır:

Evvelki *(Birincisi)*: Koynunda ve cebinde necisten fena ve kabih (*çirkin*) bir bez taşırlar ki, kendi ve görenler gayet nefret edip iğrenirler ve mütezzi **(*rahatsız*)** olurlar. Bunun ile camilere girerler ve cami-i şerife ta'zime (*saygıya*) muhâlif (*aykırı*) olmakla çok büyük belâdır.

Ekseri bu zamanın gafil ulemâ ve talebelerinden böyle görünür. Bunlar*(ın)* gafil oldukları cümlenin malûmudur. Bunlara bakılmaz. Tövbe eyle! Gaflet etme (*gafil olma*)!

İkinci(*si*): Enfiye insan sidiğiyle ve arakı (*teri*) ile karışmış terbiye olur(!?). Bu ise aynı necistir.

Ve enfiye dedikleri habîs(*in*) istimâli (*kullanımı*) câiz değildir. Zîrâ necis olduğu için ve böyle sidik ile terbiye olduğunu enfiyeyi yapan ustasından kendim suâl ettim (*sordum*). Ve böyle cevap verdi. Bu surette (*bu şekilde*) enfiyeyi istimâl edenlerin namazı sahih ve câiz olmaz. Tefekkür ile (*düşünmekle*) malûm olur. Ehl-i insaf ve ehl-i salah enfiye-i habîsi eline dahi almaz. Tövbe eyle ya (*ey*) gafil insan, dünya kimseye kalmaz!

Bundan sonra malûm ola ki, bu risâlemiz, şer'a (*şeriata*) muvafık ve usûle mutabıktır. Ve cemî' (bütün) ehl-i insaf ve ehl-i hakk indinde (*yanında, katında*) dahi böyledir. Bundan böyle bu risâlemizi okuyup işitenler hüsn-ü kabul ile kabul edeler. Red ve inkâr etmeyeler ve muktazasıyla amel edip, sair ıhvân-ı dine dahi böyle nasîhat, duhân, nargile, enfiyeyi terk ve tövbe ettirmeğe sa'y ve gayret edeler. Böyle amel edenlere **[21]** mevlây-ı müte 'âl iki cihanda selamet ihsan eyleyüp hayırlı muratlar ile muazzez (*aziz*) ve mükerrem (*saygıdeğer*) eyleye!

Bu risâlemizi inadından içün (*dolayı*) red ve inkâreden kimse ile yevm-i 'arasatta Resûlümüz huzur-u şeriflerinde hâkim-i mutlak olan Allah u Teâlâ'nın indi manevîsinde (*manevî huzurunda*) murâfa'a (*duruşma*) olurum.

Ve dahi bundan sonra duhân, nargile ve enfiye hakkında bir miktar suâl (*soru*) ve cevaplardır.

Suâl olunursa: "Bu duhânda israf yoktur. Zîrâ bunlarda insana faide (*fayda*) vardır. Mesela insana neşât (*canlılık, zindelik*) ve surur (neşe) verir. Uykuyu defeder. İbadete ve amele ve derse sebep olmakla istimalleri câiz, belki lazımdır." denilirse:

Cevap: Duhân, nargile ve enfiyelerin neşat (*canlılık, zindelik*) vermesi oyun ve çalgıların neşat vermesi gibidir.

Nice haramlar, mekrûhlar ve israflar vardır ki insana neşat ve surûr (*neşe*) verir; lakin şeriat-ı mutahhara (*tertemiz şeriat*) bunun için bunlara ruhsat vermediğinden ulemâ-i 'ızâm (*büyük alimler*) tecvîz etmediler (*izin vermediler*).

Suâl olunursa: "Doyduktan sonra yemek haram iken, müsafir için ruhsat (*izin*) oldu?"

Cevap: Misafire ikram vâciptir. İkramın büyüğü yemektir. Zîrâ, yemeyince beden zayıf(lar) ve ibadette noksanı olur. Bunları def (*gidermek*) için ruhsat oldu (*izin verildi*). Amma duhân, nargile insanın bedenini harap eder. Ve bu miktar (*kadar*) afatlara ve belalara sebep olduğu için, istimali câiz değildir. **Ve böyle suâl (*soru sormak*) şeytanın hîlesindendir.** Zîrâ görmez misin? Üç yüz, dört yüz yıl evvel (*önce*) olan ulemâlar bunları istimâl etmezler iken ilimleri, amelleri, zikirleri, te'lifleri ve tasnifleri ne derece (*ölçüde*) ziyade (*fazla*) çok idi. Ve kemâl-ı diniyyeleri (*dinî olgunlukları*) dahi ziyade (*fazla*) idi.

Ya (ey) İnsan! İnsaf eyle! Bu zevâtların (*zatların*) böyle kemâlde (*olgunlukta, yetkinlikte*) olmakları duhân, nargile ve enfiye habislerini istimâl ile mi oldu? Hâşâ! Vallahi, bunlar ile değildir. Belki bu zevatların, yemeği, içmeği, uykuyu az edüp riyazat ederek[64] ibadet lezzetini

64 Riyazet etmek: Nefsi terbiye maksadıyla az gıda ile geçinmek, nefsini hevesattan men' ile faydalı fikir ve işle meşgul olmaktır.

bulmak; Allah u Teâlâ'ya ve Resûlüne muhabbet ve âşık olmakla oldu. Ve ol zamanın câhil ve avamları (*okuyamamış halkı*) dahi ulemâlarına benzerdi.

İş bu suâller (*sorular*) şeytanın hîlesidir. Zîrâ sizin dediğiniz gibi olsa duhân, nargile ve enfiye istimâl etmeyen **[22]** ulemâların ilimleri, amelleri, ibadetleri sizden az olmak ve sizin ilimleriniz, amelleriniz bunlardan çok ve ziyade (*fazla*) olmak lazım gelür(*di*). Halbuki siz(*in*) bu zevatın teliflerini ve ibarelerini anlamakta acziniz vardır. Nerde kaldı ki, ilimleriniz bunlardan çok olsun. İnsaf eyle, şeytana muvafakaten (*uyarak*) hakkı reddetme! Ehl-i hakka dahl edip (*küfredip*), câhiller ve avamları dalalete düşürme (*doğru yoldan saptırma*)! Mevla cümleyi (*hepimizi*) ıslah eyleye!

Suâl olunursa: Şimdiki vakitte bütün insanlar bunlar ile meşgûl olmuştur, eğer bunlara fena (*kötü*) denilirse, bütün milletimize fena demek lazım olur. Bunlardan sukût etmek (*ses çıkarmamak*) lazımdır!

Bunda (*bu soruyada*) iki cevap vardır:

Evvelki (birinci) cevap: Bu suâl (*suru*), dünya ehline ve zâlimlere müdahene (*dalkavukluk*, *yağcılıktır*) ve amel-i resmiyede (*resmî görevde*) müstahdem olan (*çalıştırılan*) ulemâların (*alimlerin*) kelâmıdır (sözüdür). Bu kelâma ve bu suâle iltifat (*itibar*) olunmaz.

İkinci Cevap: Bütün millet(*in*) duhân, nargile, enfiye ile mübtelâ (*tutulmuş*, *tutkun*) olmakları, bunların fenalığını (*kötülüğünü*) def etmez (*gidermez, yok etmez*). Eğer milletin ibtilası (*tutkunluğu*), fenalığı def edeydi, şimdiki zamanda insanlar nice haramlar, zulümler, fesatlar, bidatlar, oyunlar, çalgılar ile mübtelâ olup mecbur olmuş, böyle olmakları (*oldukları*) cümlenin malûmidir (*herkesçe bilinmektedir*). Mesela; oyunlar, çalgılar, rüşvet, riba (*faiz*) yemek, şarap, rakı içmek, ibadullaha (*Allah'ın kullarına, insanlara*) zulüm etmek, suretlere (*resimlere*) muhabbet edip hanelerde (*evlerde*) tutmak, ahiret ulemâsına buğz *(düşmanlık, nefret*) etmek, gıybet, bühtan (*iftira*), yalan söylemek ve nemmamlık (*koğuculuk*), namaz kılmamak, zekât vermemek, evlatlar ebeveyne (*anne- babalarına*) ve hatunlar erkeklerine ve yesirler (*köleler*) seyyidlerine (*efendilerine*) asi olmak (*karşı gelmek*), unvan ve suret-i kefereye (*kafirlerin unvan ve görüntülerine*) muhabbet edip (*sevgi gösterip*) suretlenmek (*onlara benzmek*) gibi. Nice dürlü habasetler *(kötülükler)* ile millet (*in*) meşgul olmaklığı cümlenin malumidir (herkes tarafından bilinmektedir). Böyle iken milletimizi tahlîs (*kurtarmak*) içün bunlardan sukût etmek (*bunları söylememek*) olur mu? Hâşâ, sukût etmek câiz olmaz! Bu duhân, nargile ve enfiyeden dahi sukût câiz olmayıp; hükmünü, mezmûmmiyetini (*yerilmişliğini*) ve habisliğini (*kötülüğünü*) beyân edip (*açıklayıp*) cümle (*bütün*) ümmet-i Muhammedi bunlardan

men ve zecr (*alıkoyma*) ve nehy (*yasak*) etmek emr-i lazımdır (*zorunludur*). Böyle (*bir)* suâl, bir miktar suâle (*soruya*) benzerdi; eğer milletimiz bunlardan gayri (*başka*) haram ve günahlardan ictinâb edeydi (*kaçınsaydı*)! Mevla ıslâh eyleye! **[23]**

Suâl olunursa: Bu duhân, nargile ve enfiyeyi, ulemâlar (*alimler*), kadılar, müftüler, şeyhler, müritler ve talebeler istimâl ediyorlar. Biz bunlara duhân, nargile ve enfiyeden suâl ettiğimizde: "Bunların zararı yoktur!" derler. Ve bazı ulemâlar günahtır, mekruh ve haramdır derler. Biz şaşıp hayrette kaldık. Efendi bize cevap ver!

Cevap budur: Duhânı, nargileyi ve enfiyeyi istimâl eden ulemâların ve şeyhlerin her birerleri, enva'-i dürlü (*çeşit çeşit*) ma'siyet, fısklar, bidatlar ve günahlar ile meşgul olup, fâsıklardır. Dünya muhabbetine (*sevgisine*) dalmış, dünyayı ve insanları harâb etmektedirler. Fırsat bulsalar nice dürlü zûlümler ve rüşvetler alıp, hakkı (*haklıyı*) nahak (*haksız*) edüp, nâhakkı (*haksızı*) hak (*haklı*) eder. Zâlimlere ve fâsıklara müdâhane (*dalkavukluk, yağcılık*) edip masiyetlere (*günahlara*) izin verip razı olurlar. Böyle oldukları cümlenin malûmudur (*herkesçe bilinmektedir*)! Böyle fâsıkların şehâdetleri ve kelâmları şer'an (*dinen*) makbûl olmayıp amel olunmaz.

Cümlenin malûmudur ki, dünyaya muhabbeti olmayan ve günahlardan sakınan ahiret ulemâları ve şeyhleri, talebe ve müritler; duhân, nargile ve enfiyeyi istimâl etmezler. İstimâl edenlere, men ve nehy edip buğz ederler.

Usûl kâidesidir ki, takva olan ulemâların kavliyle amel olur. Fâsıkların kelâmiyle (*sözüyle*) amel olunmaz. "Duhân ve nargile ve enfiye fena (*kötü*) ve kabîh(*çirkindir.*)" diyenler, takvâ ulemâlardır.

Böyle olduysa (*olunca*), bunları terk ve tövbe vacip ve lazımdır.

KAHVE

Ve dahi kahve dedikleri şeyde duhânda olan habislikler (kötülükler) olmadığından mubahtır. Lâkin keyf için oyun ve kahvehanede içilirse haramdır. Amma taamı (*yemeği*) hazm (*sindirme*) ve uykuyu dağıtırsa ve yorgun kimseye faide olursa içilür. Lâkin, bu zamanda zâlimler ve fâsıkların adeti olduğu için terki evladır.

Salât ve selâm Hz. Muhammed'in ve onun bütün âlînin üzerine olsun! Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun! Risâle tamam oldu.

Bu (*baskının*) metnini Haddehâne-i bahriye hat öğretmeni Hüseyin Hüsnü ez-Zadvişi yazmıştır.

EK-1

Risâletu Mürşidi'l-İhvân Fî Hakki'd-Duhân

(Orijinal Metin)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لوليه ۞ والصلوة والسلام على نبيه وآله اجمعين ۞ معلوم
اوله كه دخان يعني توتون كافرلر طرفندن ظهور ايتمش بيك اون
سنه سي تاريخنده اندلس مملكتنده بعض سفيهلر ايچمه سنه بشليوب
صكره اسلام آراسنده شايع اولوب استعمالده ايكن طاغلر
كبي اولان اول زمانك علمالري دخان حرام ومكروه وبدعتدر
ديه رك دخان حقنده چوق بيوك وكچوك رساله لر تأليف
ايتمشلر ايسه ده عربي لسانيله اولدقلرندن علمالردن غيري
كمسنه معنالريني بلميوب شمديكي علمالرك اكثري دنيا محبتني
طمعنه طالمش اولمغله جاهللره مداهنه ودنيا اهلنه وفاسقلره
وظالملره اختلاط ايدوب علمالر دخي دخاني استعمالده جاهللر
كبي اولوب دخان حقنده اولان فنا وقبيح وضرر ومكروه وحرام
اولمسني وحكمني جاهللره سويلميوب بيان ايتمزلر بلكه
دخاني ايچمك ايله جاهللرك دخاني ايچمه لرينه سبب اولور ۞ و
علمالرك بو جاهللره مداهنه وقهوه خانه محل رذالتده جاهللر
ايله برابر اوتورملري وفاسقلره وظالملره قارشمه لري ۞

دينك

دبیلدِ فسادینه سبب اولور ⁂ بو زمانده اولدیغی کبی نعوذ بالله ⁂
ودخی علمالرك بوبله فنا وفساد اولمکرینه جاهللر سبب اولدی
زیرا عوامکره وجاهللره فرضدرکه علمایه تعظیم واکرام ایتمك
لکن جاهللر نفسلرینه وشیطانه موافقت ایتمك ایله غایت عاصی
وفاسق اولوب علمالر بونلره وعظ ونصیحت ایدوب کاه وعنا
شیلردن منع وزجر ونهی اتدکده بو نصیحتلر نفسلرینه آغر وآجی
اولمغله علمالره بغض ایدوب قاچمق سعاملهسی کوسترمك ایله
علمالر مدار معیشتده مضطر قالوب انسانلر ارسنده شهرت
بولنه لم دیه رك جاهللره موافقت ایتمکه بشلیوب صکره مداهنه
ایدرك برابر اولوب نهایتنده علمالر جاهللر وظالملر ایله برابر
اولوب حقدن سکوت ایدوب فسقلر ومعصیتلر چوق اولوب هر
ملکتلر علماسز قالمش کبی جهل دنیایی قاپلامشدر ⁂ وبونلره
اولمسی هر کیسه نك معلومیدر ⁂ بو دخانه دخی هر انسان مسلمك
ومصر اولمغله هر علمکنلرده برابر شائع وزرالتلك آشکاره اولمشدر
کیسه نك عقلی ادراك ایتمز اولدی ودخانك آصلی معصیت ایسه ده
کیجه کوندوز ایکمسنه مصر اولوب دوام اوزره اولمسیله نیجه
دور لو حرامله وبلالره سبب اوله رق کاهلرك بیوکلرندن اولوب
استعمال ایدن کیسه لر شرعاً فاسق اولوب توبه سی واجب ایکن
توبه سز نیجه انسان آخرتنه کیتدی حالبوکه اشکاره اولمش کمسنك
عقلی ادراك ایتمز ⁂ امر بوبله اولدیغنه بو دخانك احوالی
وحکمی بیان ایدن کتابلرك کلامنی ترجمه ایدوب عوامله
وجاهللره بلدرمك شرعاً واجب اولان شیلردن اولمغله وبو
وقتك علمالرك حالنی بوندن اول معلوم اولمش ایدی بو سببدن

بو عاجز حقیره غیرت کلوب هر انسانه فائده سی راجع اولوب دخانی ترک
و توبه سنه سبب اولوب ایکی جهانده انسانلر سلامت بولسون
ایچون ربمک رضاسنی طالب اولدیغم حالده ترکی لسانیله طاغلر
کبی اولان علمالرک کلاملرینی بیان ایده رک دخان حقنده اوچ باب
اوزره بر رساله ربمک عنایتیله ترتیب اتدم ربم جل شانه دن
نیاز ایده رمکه چوق اخوانلر بونک ایله ارشاد اولور ❊ بونک ایچون
بو رساله یه مرشد الاخوان فی حق الدخان آدویردم ❊ اولکی باب
دخانک مذمومیتنی و حکمنی و احوالنی بیان ایدر ❊ ایکنجی باب دخانک
آفات و ضرر و بلالرینی بیان ایدر ❊ اوچنجی باب ❊ دخانک ایچمه سنی
توبه ایدوب ترک ایدنلره فائده و منفعتلرینی بیان ایدر حق تعالیدن
نیاز ایده رمکه رضاسنه موافق ایلیوب اوقیان و دکلینلره و اشیدنلره
قوتله تأثیرینی خلق ایدوب جمله سنی اصلاح و بو رساله یی انسانلر
عنده مقبول ایلیوب قوللره سبب ارشاد ایلیه ❊ آمین بحرمة
سید المرسلین ❊ اولکی باب ❊ معتبر کتابلرده اولان
معتبر علمالرک دخان حقنده بکرمی دورلو کلاملرینی بیان و احوالنی
ذکر ایدر ❊ اولکی کلام ❊ دخان خبیثدر هر بر خبیث حرام اولمغله
دخان دخی حرامدر ❊ و یحرم علیهم الخبائث ❊ حق تعالینک
قول شریفندن ایچون دیمشلر یعنی رسول علیه الصلوة والسلام
قوللر اوزرینه هر بر خبیثلری حرام ایدر ❊ بریقه ده مذکوردر ❊ و دخی
بو دخان خبیث اولدیغنه شبهه یوقدر و خبیثلرک نیوکی اولدیغنه بنم
دخی شبهم یوقدر ❊ زیرا دخانی ایچک انسان یانمده بولنسه لاشه
قوقسندن زیاده متأذی اولورم و هر بر طبیعت سلیمه اولان
انسانلر دخی بویله در و دخی دخانک خبیث اولماسنه انسانلرک عادتی

شاهددر

و دخی اخوان فرزند اشلره
وصیتم بودر که بو رساله
رد و تعرض طریقیله تعمیرلر
حسن نظر ایله بعوض قبول
ایدوب عمل ایده لر و توبه
ایده لر و سائر انسانلره
قبول ایدرمکه سعی و همت
ایده لر ❊ بو ایله اشلینلره
ربم تعالی ایکی جهانده
سلامت احسان ایلیه آمین

و دخی دخان ایچن
انسانه رفقلر نصیحت
ایدوب دخانک احوالنی
بیان ایدوب توبه یه
دعوت ایده لر قبول
ایدرلرسه قبلها ایتمزلرسه
قلب ایله بغض ایدلر
و دخی دخان حقنده
بو کلاملری بیورات
علمالرک

شاهددر اول عادت بودر که دخانی ممشاخانه لرده وخلالرده استعمال
ایدوب بوندن غیری برشیء استعمال ایتمزلر بو عادت دخانك بتون
خبیثلردن زیاده خبیث اولمسنه شاهددر وبو عادتی کمسه انکار
ایده مز ❊ ودخی صالح وتقوی کمسه لر دخانی استعمال ایتمه لری بلکه
دخانی ایچنلره راضی اولمیوب بغض ایتمه لری دخی دخانك فنا وکریه
وخبیث اولمسنه شاهددر ❊ بو خبیث دخانی ترك وتوبه لازمدر
❊ ایکنجی کلام ❊ دخانی استعمال ایتمك اسراف اولمغله
حرامدر دیمشلر ❊ زیرا فائده سز یرده آقچه یی
خرج وتلف ایتمکدر ❊ وسیله ده مذکوردر ❊ اوچنجی کلام ❊
دخانی استعمال ایتمکده اذا اولمغله حرامدر دیمشلر الله تعالینك ویسئلونك
عن المحیض قل هو اذی فاعتزلوا النساء فی المحیض ❊ قول شریفندن ایچون
یعنی حیض حالنده خاتوننه جماع ایتمکده اذی اولدیغندن ایچون جماع حرام
اولدی بو اذانك بیوکی بو خبیث دخانده در ❊ وبو دخانك اذاسنی
کمسه انکار ایده مز امر بویله اولدیسه دخان ایچمکده مؤمنلره
وملکلره اذی ایتمك مقرردر ❊ بونك ایچون دخان حرامدر دیمشلر ❊
❊ کل موذ فی النار ❊ حدیث شریفندن ایچون یعنی حقسز یرده
هر بر اذی ایدیجیلر جهنمده در ❊ بو خبیث دخاندن توبه واجب ولازمدر
زیرا حدیث شریفده کل کلمه سی هر بر اذی ایدیجی یه شامل اولور ❊
❊ دوردنجی کلام ❊ دخان ناردن جز وقطعه در نار حرام اولمغله دخان
دخی حرامدر دیمشلر زیرا حرامدن جز اولان دخی حرام اولور ❊ ودخی
نارك حرام اولمسی ❊ ان الذین یاکلون اموال الیتامی ظلما انما یاکلون
فی بطونهم نارا ❊ قول شریفندن ایچون مالکی امامل رندن روایت ایده رك
وسیله ده مذکوردر ❊ وآتش حرام اولدیغندن ایچون آتش ایله

مشهورلرینی بیان الشیخ العالم
النحریر والفاضل الکبیر مولانا
سعید محمد الخادمی وشارح
الخادمی اسمعیل بن عثمان والعالم
الفاضل محمد رجب والفاضل
النحریر الشیخ احمد الرومی
فی مجالسه والفاضل المدقق
ذو الجناحین اسماعیل حقی
والفاضل الاقطاعی والکامل العالم
اسمعیل نیازی رحمهم الله

بونلرك تعقیبلری طلب ایدن عربی
اوله رق تحفة الاخوان فی حق
الدخان رساله مزه نظر ایتسون
زیرا اکا نظر ایدن کمسه قانع
اولور ❊ اگر سؤال اولنورسه
دخان خبیث دکلدر بلکه نره
لذیذ ومسك وعنبر کبیدر
جواب دخانك خبیث اولمسی
طبع ونفس سلیم ومستقیم اولان
کمسه ایچون طبع خبیث اولان

٦

یانان شیخ یمک حرام اولور دیمیشلر مثلا آتکلر آتش ایله یاتسه
یمیهسی حرام اولور ❊ یا بو خبیث دخانکه آتشک جزئی وعینی
اولدرق وعذاب یوندن شدید اولمه سبیله برابر حرام اولدیغنه
شبهه قالمز عقلی اولان استعمال ایتمز زیرا ایچمه سینه دولم ومضر
اولغله کیجه وکوندوز اغزندن دوشورمک ایله کبائر گاه اولور ❊ لاصغیرة
مع الاصرار ❊ حدیث شریف ایله کبائر گاهدر قولی اصلاح ایله ❊ بشنجی
کلام دخانی استعمال ایتمک یا لعب یا خود طو یا خود عبث اولدیغی حرامدر
دیمیشلر زیرا بونلرک هر بری لرک حرام اولدیغی آیت وحدیث شریفلر ایله
ثابتدر بو دخانک بونلردن اولمسنه شبهه یوقدر زیرا دخانده شرهما
اصلا فائده یوقدر بلکه ضرری چوقدر ❊ همالسر میده مذکوردر ❊
آلتنجی کلام ❊ دخان ابتدا مسکر اولمغله کل مسکر حرام حدیث شریف ایله
والمامر محمد لک کل مسکر قلیله وکثیره حرام قولیله دخان حرامدر دیمیشلر
زیرا دخانی ابتدا استنده استعمالنده بشکیان باشی دوران ایدر لکن هر انسانده
بونیله اولمسه ینه جنسندن اعتیاد اولوب بر انسانده بونی سی حصول ایتمه سی
اوزره کفایت ایدر ❊ خامیده مذکوردر ❊ یدنجی کلام ❊ دخانی استعمال ایتمک
الله تعالینک عبادتندن تأخیره ومنعه سبب اولمغله حرام در دیمیشلر
یا ایها الذین آمنوا لا تلهکم اموالکم ولا اولادکم عن ذکر الله قولک
شریفندن ایچون دیمیشلر ❊ یعنی مالکز واولادکز سزی الله تعالینک
ذکرندن وعبادتندن تأخیر ومنع ایتمه سون ❊ یا مؤمنلر بو دخانی
استعمال ایدن انسان نمازی جماعت ایله قلما معه ونمازی وقتنده
قلما معه وقرآن وذکر وسکوات شریفه اوقوما معه سبب اونسی هر
انسانک معلومیدر بو یله دخانی ترک وتوبه لازمدر ❊ مولی الشیخ
ایلیه ❊ سکزنجی کلام ❊ دخانی استعمال ایتمک منهیلات وفنا اولان

بدعت

بدعتلردن اولمغله حرامدر دیمشلر ❊ شرح خادمیده مذکوردر ❊
طقوزنجی کلام ❊ مسواك شریفك مشروعیت حکمت وفائده سنی
ازاله ویوق ایتمك ایله بیوك قباحتدر وخباثتدر زیرا مسواك شریفك
مشروعیتی انسانك طبیعتیله آغزنده پیدا اولان رایحه وقوقوسی
ازاله ویوق ایتمك ایله آغزینی تمیز قلمقدر ❊ پیغمبرلرك سنتی
شریفی اولان مسواك شریفه مخالف وضد اوله رق انسان
کندیسی دیلمه سیله قوقسی نجاستدن خبیث وکریه اولان
دخانی استعمال ایدوب آغزینی نجس کبی قوقتمق انسانلغه
یاقشور شیلردن دکلدر بلکه استعمالی حرامدر کچمشده ذکر اولدیغی
کبی مولی توبه لر احسان ایلیه ❊ اوننجی ❊ دخان انسانلره عذاب
ایتمك آلتی اولمغله استعمالی حرامدر دیمشلر زیرا یونس علیه السلامك
قومنه الله تعالی دخان ایله عذاب ایلدی حق تعالینك لما آمنوا
کشفنا عنهم عذاب الخزی فی الحیوة الدنیا ❊ قول شریفندن خزی
عذابندن مراد دخان عذابیدر وقیامته یقین قیامت علامتلرندن
بر یوزینه دخان ظهور ایدوب کافرلره عذاب اولسه کرکدر عذابه
آلت اولان شیء استعمال حرامدر دیمشلر ❊ وسیله ده مذکوردر ❊
اون برنجی ❊ دخانی استعمال ایتمك حرام اولان کبری پیداه
ایدر بونك ایچون استعمالی حرامدر دیمشلر ❊ بریقه ده مذکوردر ❊
اون ایکنجی ❊ دخانی استعمال ایتمك جهنمده معذب اولانلره
تشبیه وبکزه مك اولمغله حرامدر دیمشلر روح البیان تفسیرنده
اذا وقعت سوره سنده بیان اولدیغی کبی ❊ معلوم اوله که دمیردن
وقلایدن وطونجدن یوزك استعمال ایتمدن پیغمبریمز نهی ومنع ایتدی
زیرا جهنم اهالیسی استعمالرینه بکزه مك اولدیغندن

ودخی یکرمی کلاملردن نشکلاتدر
بوکناره یازلمش ❊ اولکی
دخان شیطانك سیدکندن
خلق اولنمش دیمشلر ❊
بو صورتده دخانك اصلی
ووصفی خبیث اولمغله استعمالی
جائز دکلدر ❊ ایکنجی
دخان انسانك بدنینه ضرری
اولمغله بدنی خراب ایدر دیمشلر
بریقه ده ومجالس رومیده مذکوردر

بویله بدنه ضرار اولان شیء
ایچمك حرامدر زیرا بدن
عبادت آلتیدر وطپراق
مباح ایکن بدنه ضراری
اولمغله یمه سی حرامدر ❊
طبیبلرك وحکیملرك رئیسلرندن
ابن سینا دیدیکه اکر دخان
ونوز وقنا قوقو انسانك
بینه کیرمه سه انسان
بیك سنه معمر اولور

٨

ایچون ها بوکر دخانده بونلره بکره مك غایت زیاده در زیرا دخان ایچن
انسانك اغزندن و بورنندن جهنمده یتان کافرلر کبی دخان
چیقار بوندن غیری بو دخانده بنجه بلالر وارددر مؤمنه لایق شی
اولمدیغندن توبه لازمدر ❊ اون اوچنجی ❊ دخانك رفیری محاسب
غلیظه اولمغله انسانك اغزی درهمدن زیاده اولوب بدنك خارجندن
اولمغله رفیری ایله توکرك قاریشوب اغزی نجس اولوب نمازی
صحیح وجایز اولمز ❊ عالم فاضل مرحوم افطاعی دخان حقنده
رساله سنده بویله بیان ایتمشدر ❊ اون دوردنجی ❊ دخانی
استعمال ایتمك کافرلرك طریقیدر وعادت خبیثه لریدر احیا ایدوب شهرت
بولدروب سنت رسول علیه الصلوة والسلامی اولدورمکدر بو نجه
اتلکه یاقشور شیلردن اولمیوب بلکه حرامدر کراهت تحریمیله
بویله ایسه دخانی ترك وتوبه لازمدر ❊ اون بشنجی ❊ دخانی
استعمال ایده نلك اغزی ویرق لری وصقالی والبسه لری وجمیع بدنی
غایت کریه وقبیح قوقوایله تلبس ایدوب جامع شریفه وشرعا مقبول
مجلسلره کیره من زیرا رسول الله علیه الصلوة والسلام ❊ من اکل من هذه
الشجرة الخبیثة فلا یقربن مسجدنا ومن اکل الثوم والبصل فلا یقربن
مسجدنا ❊ یعنی قوقوسی کریه وقنا اولان شجره وشیدن قنغی کسه
بورسه جامع شریفه یمیزه البته یقین اولمسون وچیغ صارمصاق
وصوغان بیان کسه جامع شریفه یمیزه البته یقین اولمسون زیرا بونلرك
قوقسندن ملکلر متاذی اولور دیو بیورمشدر طالبوکر بونلرده انسانه
فایده وهوالی تبدیل ایدوب صحته سبب ایکن رایحه سندن ایچون
نهی ومنع اولنه بو نلری ایچون قهیا اقندیلر چیغ صوغان وصارمصاق یمکه
رخصت ویرمدیلر الا آخر مملکه کیدرسه هوالسی تحویل ایچون

دخفت

٩

رخصت ویردیکز وبو حدیثلردن ایچون فقهاء الدین رایحه سی کریه
اولان شیلر که چیغ بورخصه وطوب وجم وبایق وبری وسائر
فنا وکریه قوقولو شیلری قیغی انساندن بولنسه بوکسه شرعاً جامع شریف
کیره مزدیو بیورمشلر ❊ بریقه ده مذکوردر ❊ امر بوبله اولدیسه بو زمانده
ایاق قابلری بالق یاغیله بخس کبی رایحه سی اولدرق کیلمه سی حرام
اولان کافرلک کونده ده لوبله جامع شریفه کیرمک جائز اولمز رایحه
کریهه سندن ایچون ❊ وامام مسلمک روایتیله پیغمبر یمز علیه
الصلوة والسلامک وقتنده بر کمسه بیچیغ صوغان رایحه سی بولنمش
اولمغله رسول علیه الصلوة والسلام بو کمسه یی مدینه نک حصارندن طشره
یقیعه یه چقارلک دیو امر بیوردی بونک ایچون علما بیوردیلر که
بر کمسه صارمصاق وصوغان وبونلر مثللو قوقولو فنا اولان شیلری
برسه جامع شریفه کیرسه ایسه اغزندن چکوب چقارمق لازمدر ❊
بوزمانده دخانی ایچنلری دخی جامعه کیرمکدن چکوب چقارمق لازمدر
❊ زیرا رایحه سی کریه اولدیغندن ❊ وسیله ده مذکوردر ❊
ای غافل وای مغرور انسان بونلرک انسانه فائده سی وغذاسی
اولورکن رایحه سی کریه اولمغله بو مثللو حکملر اولمشدر ❊
یا بوادی ویا دی ورایحه سی ورنکی خبیث اولان دخانی ساعتده
ایکی اوچ دفعه استعمال ایدن انسانک حالی نه شکل اولور حساب
ایلیه انصاف ایدوب دخانی ترک وتوبه ایله مولی عظملر احسان
ایلیه آمین دخان حقنده اولان یکرمی کلامدن اون بش کلام بوراده
کلنجه یازلمش باقی بش کلام کارنده یدنجی رقملی صحیفه یه نظر اولنه
وبو حقیردخی دیرکه دخانی ایچمک رسول علیه الصلوة والسلامک
قولیله وفعل شریفیله مشهور وممدوح اولان کوزل قوقولر

حرامی اشکلرش اوقوو
دخان کبی بیلا اولوب اولمز مقالک
شبهه دن خبرک تبلک
افاده ایدرلر تعریف دخاندن
تعبیر اولنمیدر ❊ دوزدیغی مانع اولسه
ترک دخانلری ایچون اوزرنه شبهه
یک شمدیکی تعریف اوزره دوزلمیدر
حرام اولور زیرا اولور مقالو
حتمله سبب اولور اوقوریجی
دخان ایچمکده ایسه

وادی وبلادن واستعمال وعیت
وسنا ارتخی امر وقتالو اشاعیه
کلمه چکمکدن انشاء الله تعالی
اصول قاعده سیله بحث ایچون سبب دخی مسبب
ایچون مسبب دخی مسبب
حکم ویریلور

بشنجی دخان
ایچمکدن سنی سلطان

١١

يمك جائز دكلدر بونلرك بويله بلدكدن نصكره دخانى ترك
وتوبه واجب ولازمدر * ودخى بوندن نصكره معلوم اولدكه بو دخانك
شرعاً حكمى كراهت تحريميله مكروه اولمقلقدر زيرا بيان اولان دليللر
ظنى افاده ايدرلر لكن بو دخانى استعمال ايدنلر كيجه كوندوز اشكاره
ساعتده يرده ايكى يا اوچ دفعه مضر طريقيله استعمال ايدرلر
بو دخان كراهتى بويوبوب كبائر كناه اولدى زيرا عليه الصلوة والسلام
لا صغيرة مع الاصرار قول شريفندن ايچون يعنى كچوك كناهى دائما
ايشلمك ايله بيوك كناه اولور بو دخانه اصرار ايتيت اولديغى جمله نك
معلوميدر ودخانده بيجه آفاتلر وبلالر اولمغله وبيجه حرامزاده سبب
اولمغله حرام اولور * ايكنجى تابده آفاتلرى انشاء الله بيان اوله جقدر
وبوندن اول ركى دوزلو كلامك خلاصه سندن معلوم اولميشدر
هر حالده بوبى ترك وتوبه لازمدر حق اولان بودر * ايكنجى باب *
دخانك آفات وبلالرينى ومرض وضرارلرينى بيان ايدر * اسمعيل حقى
قدس سره اذا وقعت سوره سنده * وظل من يحموم * ايتدكده دخانك خرمتى
بيان ودخانك آفاتلرى چوقدر * لكن بو محل ذكر لرك محلى ويرى
دكلدر ديو بيان ايتمشدر لكن بو حقير الله تعالينك عنايتيله دخانك
آفاتلرينك بر مقدارينى بيان ايدركه هر كشى اكلايوب دخانى ترك
وتوبه ايتسون دخانك آفاتلرندن بولديغى آفاتلر فرق اوچ * آفاتدر
* اولكى * پيغمبر ايمز عليه الصلوة والسلام وبا ناسنه وا ناسنه
اذى ايتمش اولور * زيرا پاز ايرتسى وپنجشنبه كونى عملر الله تعالى يه وبا ناسنه وا ناسنه
عرض اولنور اكر عملى خير ايسه مسرور اولور واكر شر ايسه متاذى اولور
بونك كناهينى اوقوير * ايكنجى * فائده سز شيدى مال وقيمه
تلف ايتمكدر بو دخى احمق وسفيهلكدر * اوچنجى * كافرلره

١٣

واحمق وسفيهلره بكزه مش بوده جائز دكلدر * دوردنجى * دخان
ايچه نك قلبى برك وقتى اولوب حقى اكلامز وقبول ايتمز * بشنجى
انسانى آخرتده هلاك ايدر زيرا قلبك قتى اولمسى هلاكه سبب
اولور * التنجى ملكلره ودخانى ايچمه ينلره اذى ايتمش اولور * يدنجى
اغزى وصقالى وبتون جسدى كريه وغايت قبيح قوقو ايله ملوث
ايتمش اولور * سكزنجى * دخانى استعمال ايدندن الله راضى اولمز
زيرا نفسنه تابع اولوب شرعا كريه وخبيث شئ اشلدكندن ايچون
* طقوزنجى نفسك هواسنه تابع ونفسنه اسير وخادم اولمغله
بتون هلاكنه سبب اولور زيرا نفسنه تابع اولمقده هلاك
آشكاره در * اونجى * پيغمبره واصحابلره واوليالره وعلمالره
وصالحلره مخالفت ايتمش اولور بويله شئ مؤمنه لايق دكلدر
* اون برنجى دخان انسانلره دنياده غفلت آخرتده پشيمانلق ويرر
* زيرا دخان سببيله قلبى قاسى اولوب غفلتلره باتمش اولديغيچون
اون ايكنجى * آخرتده حسابى چوق واوزن اولور * زيرا چوق
مال تلف ايتمك حسابك چوق اولمسنى ايجاب ايدر * اون اوچنجى
آخرتده نيچون بو دخانى استعمال ايتدك ديو عنف وقهرله
سؤال اولنور * اون دوردنجى * آخرتده عذابى ايجاب ايدر زيرا
عصيانده بولنوب توبه سز اولديكندن ايچون توبه ايله
يا انسان غفلت ترك ايله * اون بشنجى * دخانى استعمال ايدن
انسانه الله تعالى ورسولى وصالح كمسه لر بغض ايدوب سومزلر
معصيتده مصر ودائم اولدقلرى ايچون * اون التنجى دخانى استعمال
ايدن انسانلردن الله تعالى اعراض ايدر يعنى الله تعالى بو كمسه يه رحمت
نظريله باقيوب عبادتنى ودعاسنى قبول ايتمز * زيرا ما لا يعنى

ايله

اولكى دخان ايچن مسواك
شرينك فائده سنى ازاله
ايدوب يوق ايتمكدر *
ايكنجى كوزل قوقولرك
فائده سنى يوق ايتمكدر *
اوچنجى دخان انسانك
بدننه ضرارى اولمغله

اقات بطندندر يعنى قرنه
حرامدن ومكروهدن
قويديغى شيلردن
عذاب اولنجق شيلردندر
* دوردنجى * دخان
ايچك كمسه نك
بدنى ضعيف اولوب
عبادته نشاطى اولمز
بو وجهله استعمالى
حرامدر * بشنجى

١٣

ایله مشغول اولدیغندن ایچون صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمز
علامة اعراض الله عن العبد اشتغاله بما لا یعنیه * یعنی الله تعالی
قولدن اعراض ایدوب دعاسنی وعبادتنی قبول ایتمک علامت ونشانی
قول شرعا مقصودی اولمیان شیئله مشغول اولمقلغیدر * امدی
بو دخان ایله مشغول اولمق شرعا مقصود اولمیان شیئله مشغول
اولدیغی جمله نک معلومیدر * امر بویله اولدیسه دخان ایچنلرک
عبادتی ودعاسی قبول اولمز الله تعالی بوندن اعراض ایتدکندن
ایچون وبو حدیث شریفده چوق حصه واردر تفکر لازمدر * اون یدنجی
دخان ایچمک فاسق وسفیهلر ایله کورشمکه سبب اولور * حالبوکه
بونلره بغض ایدوب سومک لازمدر * زیرا انسان دنیاده قنغی
کمسه یه محبت ایدرسه آخرتده آنک ایله اولسه کرکدر * المرء مع
من احب * حدیث شریفندن یعنی انسان دنیاده قنغی کمسه یه محبت
ایدوب موافقت ایدرسه آخرتده بونک ایله حشر اولور * اون سکزنجی
دخان ایچن انسان چوق خیرلی عمللردن کیرو قالمرسنه سبب
اولور مثلا جماعته ایره مز یاخود هیچ کیده مز دخان ایله مشغول
اولمق سببیله خصوصا صباح نمازنده مولی اصلاح ایلیه
* اون طقوزنجی * دخانی ایچن انسان فناخونلر پیدا ایدوب چوق
کناهلره سبب اولور مثلا دخان ایچمک کنلرنه طبیعت اولان انسان
دخانی طبیعتنه موافق بولمز ایسه یاخود چبوغی حاضر اولمش اولسه
بوکمسه غضبلنوب صورتی غضبلنمش کلب صورتنه بکزه یه رک آفاتلر
وسوکر بلکه غضبندن ناشی کفره سبب اولان کلامی سویلیوب
کافر اولماسنه سبب اولور خصوصا رمضان شریفده دخان
بلاسندن نیجه آفاتلر اشلر بری بودرکه اویقو ایله وقتلری

دخان استعمال اولان برده
اشکاره قرآن وذکر وتسبیح
وصلوات شریفه اوقومق
جائز دکلدر زیرا دخانک
رایحه سی نجاستدن کریه
وقبیحدر فقها افندیلریمز
کریه رایحه اولان
برده اشکاره تعظیمه
مخالف اولدیغندن جائز
دکلدر دیدیلر *

اکر اوقورسه کناهکار
اولور * بو زمانده نیجه
مکتبلر ومدرسه لر
ویکرلر واولر واوطه لر
دخان خبیثک رایحه
سیله نجس کبی
کریه قوقسی اولوب
اشکاره اوقیوب
کناهکار اولورلر
ومصحف شریف

١٤

كچروب فرض اولان نماز لرى هيچ قلماز و بو اشكاره عقلدن
هيچ قالمز بوندن بويله دخانى ده ترك ايتمز وجهتى دخى كمسه يه
ويرمز ودخان هنادر توبه ايلمه دين علما لره سلام دخى ويرمز
بويله انسانه سوز دخى كاز ايتمز مولى اصلاح ايليه
يكرمى بشنجى * دخانى استعمال ايدن كمسه بو امتك فناسى واشراسى
اولور * صلى الله تعالى عليه وسلم * سيكون رجال من امتى ياكلون
الوان الطعام ويشربون الوان الشراب ويلبسون الوان اللباس ويتشدقون
فى الكلام فاولئك شرار امتى * بو دردى طرى يقتده مذكور در
يعنى تحقيق يقينك بنم امتمدن انسانلر اولوب دورلو يمكلرلر
ودورلو شربتلر ايچرلر ودورلو لبا سلر كيرلر وكسانلرك
كارندن كلام سويلر بونلر بنم امتمك اشرى وفنالريدر بو دردى
ياغافل انسان حلال يمك وايچمك وكيمنك دورلو سنى يمك ايله
امتك اشرى وفناسى اولديغى وقتده بو خبيث دخانى كيچه
كوندوز بش اون كره ايچن انسان امتنك اشراسى واحمقى اولدجغى
آشكاره در بوندن بويله دخانى ترك وتوبه ايتمه نك
عقلى بولمدر مولى اصلاح ايليه * يكرمى بشنجى * دخانى استعمال
ايدن كمسه شيطانك قرنداشى اولور * زيرا بونده اسراف ومالى
تلف ايتمك وارد در زيرا دخانك برقيه سنى اون يكرمى غروشه آلوب اطبوكه
دخانك قيه سنى اون اقچه يه بكده يرا قچه ايتمز ايكن بو مقدار اقچه يه برمك
صنى اسراف وحرامدر * ان المبذرين كانوا اخوان الشياطين
قول شريفندن اولور * يعنى مالنى فائده سز يرده وشيده خرج وتلف
ايدنلر شيطانك قرنداشلرى اولديلر دخانى ايچك كمسه لر شيطانك
قرنداشلرى اولديلر زيرا اسراف ايدكلرندن ايچون * يكرمى ايكنجى *

دخانى

١٦

عذابی اخرتده نار وسائر عذابلرم شدید وجوق اولور * بورما نده
اولدیغی کبی زیرا جهانده برکت ومال وایجه قلیل واز اولمسی محققدر
امدی بو دخانه ویریلن آیجه اسراف واذا ومنکر وبدعت اولمغله
کفران نعمت ایتمک ایله دخانی ایچمکده فقیرلق وتکبللک اشکاره اولمشدر
کسه نک عقلی ادراک ایتمز * سؤال اولنورسه دخانی استعمالک
ایدنلردن بعضه زنکینلر واردر * جواب فقیرک معناسی محتاج اولمق
معناسنه در دخان ایچک زنکینلر اولدرجه محتاجدرکه بو دنیا مالنی بولسه یرکوزی طولیسوب اخرک مالنی ومملکتنه
کوزی اولمسنه قصد ایدر وظلمکره ویلانلره وحیاسزلکره
سلوک ایدر بورمانده اولدیغی کبی انسان مالی توکنمش مغره محتاج
وکبی انسان بو نصبه باتمش هیز وذلیل اولمش فقیر لعه صبری یوق
وکبی انسان طمعی چوق اولوب ظلمکره قالقسوب دنیایی خراب ایتمکه
وبیجه فتنه لره سبب اولمغده مالنی اشکاره اولمشدر * الله اعلم
بو اکثری دخان چیکنلر نذر کسه نک عقلی ادراک ایتمز مولی
اصلاح ایلیه بونده بو ایله هر کسه بولدیغی کندی بلا سیدر کمسه بهانه
بولمیوب انجق کندی نفسنه بهانه که بونلرک اکثری بو دخاندر *
یکرمی یدنجی * دخان ایچمکده وقتلری وعمرلری ضایع ایتمک واردر
بو دخی بیوک مصیبتدر * اعظم المصیبة تضیع الاوقات * حدیث شریفدر
ایچون یعنی مصیبتلرک بیوکی فائده سز یره عمرلری ضایع ایتمکدر
بو دخان وناره کله ایله مشغول اولان وقتلر ضایع ایتمش اولمسی اشکاره در
* یکرمی سکزنجی * دخانی استعمال ایتمک شرعا منهی وحرام ومذموم
اولان یرلره اوتومعه سبب اولور مثلا قهوه خانه مثللی زیرا قهوه خانه شرعا
اوتومسی وکیرمسی حرام ومذموم اولانلرک اک زیاده حرام

١٧

وقتا سيئدر زيرا قهوه خانه رذيل وسفيه واحمق وبطال لردن تبلر
يريدر وغايتا زياده چوق وبيوك كاهلر محللدر زيرا قهوه خانه ده
يلان واسمنا وقاملق ودورلو اويونلر وقرشه ايله كولمك وكلن كچن
خاتونلره وامردلره بقمق وفاسقلره محبت ايدوب برابر اولمق وغافللر محبت ايله
كندي غافل اولمق ايله مولي وآخرتي اونتمق وجماعت وقتي كلوب غفلت
ايله جماعتده كتمك وغيبت ايتمك وهر ايدوب انسانلره طعن وافترا ايتمك
وبو قهوه خانه يه كتمكي معصيت وگناه بلمك ؛ وقهوه خانه يه
كتمكه توبه ايتمك ؛ وبو اون اوچ گناه قهوه خانده اكثري موجوددر
وبلا كراهت لمزه قول شريفندن اولوب بلكه زياده اوله رق گناهكار اولور
يعني انسانلره طعن وغيبت واسمنا ايدن هر انسان ايچوندر بيوك
عذابكوه حق تعالى بيوردي امدي بويله قهوه خانه ده ضرورتسز اوتورمق
مباحانه وكرخانه ده اسدر زيرا مباحانه ده كرخانه ده بر گناه اشلنور
وگناه وحرام اولديغي بيلورلر وتوبه ايدرلر لكن خبيث قهوه خانه دن توبه رجع
ايتمزلر هر حال بو قهوه خانه يه ضرورتسز كيدمكي توبه فرض ولازمدر زيرا بر كره
كيتكده اون اوچ بيوك گناه اشلنمش اولور نعوذ بالله بويله قهوه خانه ده
اوتورمق وصو وشرب وقهوه ايچمك حرامدر زيرا چوق معصيتلر وگناهلر
يري اولديغيچون وبويله قهوه خانه نك آلچر وكيرانسي وكسبي دخي خبيث وحرامدر
حرامله سببا واولديغيچون امدي دخان ايچمك كمسه بويله محل خبيثه
اوتورمسه سبب اولور بو مقدار گناهلري اشلمش اولور دخانك
توبه سي دخي وجيدر واسمعيل نيازي بيوردي كه مباحانه يه ورقص
ودوندمك وجمالغي اولان تكرلره وقهوه خانه لره ضرورت ايچون كيرن
انسان صوك آياق ايله كيرمليدر بوندن حصه آلدس ؛ يكرمي
طقوزنجي ؛ دخاني ايچمكده اولان بر كناه آشكاره اولمله

١٦

دینلوز عبادتلرك مرادی بودر دعا بودر دعانی ایچون کسبه عبادة اوشنوب وعبادت
کذبنا آخر اولور ونجه دود نوکناهلره وغفلتلره سبب اولغله ایمانسز اولمسنه
سبب اولدجی درکار واشکاره در لکن عقللر ادراك ایتمز اولدی ودخی دعانك
فرق اوچ عدد افاتلری بیان اولدی بو افاتلرك اون ایکیسی کناهزده اولور برسی
اجنده یازلیشدر کناهزدن دخی اوقیه لر وبورسا لرك مقتضیسیله عمل ایدلرسه عملك
احسانا ایله آمین ❊ آمر بوله اولدیسه بوندن بویله بو دعانی ترك وتوبه ایتمك
واجبدر یا انسان نفسنه مرحمت ایله صاغنه صولنه باقمه کذبنه باق
کذبنی اصلاح دعانی ترك ایله چوق خیرلره موفق اولورسون موجبلرنه موفق
یا حیر یا کریم آمین ❊ اوچنجی باب ❊ دعانی ترك وتوبه ایدنلرك فائده و
منفعتلریدر بیان انلر دخی حرمتی عدد در اولکی دعانك کاهلری مغفرت اولور
عذابکردن خلاص اولور ❊ ایکنجی الله تعالی ورسولی بوکمسنه راضی اولورلر ❊
اوچنجی دنیکین اولغه سبب اولور برا دعانی ترك ایله مالنی خلاص ایدوب شکرنی
بلمك ایله مالی چوق اولوب قناعت اوزره اولور ❊ دردنجی آغرینی وصقالنی
وابیسه لرینی وجمیع بدننی بحیس قوقسندن کرینا اولان دعانی قوقسندن ایمنیت
ایتمش اولور ❊ بشنجی حاغندره وجامقده ونمازده وقنده کیمکه سبب اولور
❊ آلتنجی عبادتلرك لذتی بولمغه سبب اولور یدنجی قلبنده نور اولور حق ایله
باطلی فرق ایتمك ایله حقی بولمغه سبب اولور ❊ سکزنجی آخرت عالمنی وصالح
مؤمنلر بو دعانی توبه ایدنلره محبت ایدوب راضی اولورلر ❊ طقوزنجی آخرتده
حسابلی آز وسهولتلی اولور ❊ اونجی دعانی ترك چوق خیر ونوالره سبب اولور
آخرتده دنیکین اولغه دخی سبب اولور منلا دعانه ویره جك لقمه یی یا بورجنه
یا خودنفسنه یا خود بر خیراته یا خود بر قمرایه ویروب ثوابی چوق واخرتده منفعتی
اعلا اولور ❊ اون بریجی نفس امّاره یه ومشیطانه مخالفت ایتمك ایله جنته نیزجه
کیروب فوز وبجات بولمغه سبب اولور ❊ اون ایکنجی دعانی ایجاد ایدن کافرلره

٢٠

واستعمال ایدنلره وفاسقلره بعض اتمش اولور ❊ اون اوچنجی عبادت انکه
استکی وتشاطی اولور ❊ اون دردنجی عبادتی سکونیت اوزره قالمق
ویواشجه ایله اشکبوب عبادتی تمام وتوابی جوق اولور ❊ اون بشنجی
غیبت وبلانلری آز اولمسنه وجوق خیبت وفاشیلردن خلاص اولمسنه
سبب اولور ❊ اون آلتنجی قهوه خانه بویله خبیث برکره اوتورمقدن
خلاص اولور زیرا قهوه خانه‌ده وسوقاطره اوزرینه ومعصیت مجلسلرینه
مهرور لشیر اوتورمق بیوك معصیتدر بویله شیلردن توبه اتمك مشیدك
عقلنه کلمز اولدی ❊ اون یدنجی سفیه واحمق کمسه لر ایله کورشمکه
سبب اولور ❊ اون سکزنجی تقوی وصالح کمسه لر ایله کورشمکه سبب
اولور ❊ اون طقوزنجی کاد وکسب سببلری کندینه قولای
وسهولتلی اولور ❊ زیرا الله تعالیدن قورقوب خائف ترلیا تسبی
رزقك سببلری وقیولری آچیلور دخائف ایچون کمسه یه رزق
سببلری وقیولری قپاندیغی کبی ❊ یکرمنجی دخائف ترلیا ایکن
کمسه شیطانه ونفسه مخالفت ایتمك ایله دخاندن بشقه کناهلره
وسوسلرینه مخالفت ایتمك سهولتلی اولوب بشقه کناهلردن خلاصه
سبب اولور توبه ایله انشاء الله تعالی خلاص اولور سون بعون الله تعالی
ودخی معلوم اوله که هر بلادن شی دخان کبی بر خبیث دود خانه
اولان آفاتلر وضرارلر نازیکله ده موجوددر نازیکله ده آچ بلا زیاده واردر
❊ اوتنجی دنیکی لجه لریله قزیل باشلری دنیکین ایدوب بونلره بکره مکده ایکنجی
الله تعالی برده فضیلیله اکرام بیوردیغی طاهر وتمیز صویی تجس ایدوب
فایده سز برده اسراف ایدوب یوق ایتمکدر بو دخی کفران نعمت اولور
بر یوزندن یمور آز یغمق ایله برکت آز اولور جمیع مخلوقلره خیانتلك
ایتمش اولور نعوذ بالله نازیکله ترك وتوبه ایله زیرا بیوك بلادر

وبجی

٢١

اوچنجی: انسان نار یکله یی ایچرکن خنزیر اک سسینه وصورتنه مشابه
برصورت پیدا اولوب نار یکله ایچن کمسه یه بر عرورت وکبر حاصل اولوب زیاده
لهو واوینه اولسنه وطبلک اولسنه سبب اولور مؤمن کمسه یه لایق
وییرشور شیلردن درکلدر توبه ایله. مغرور اولمه وغافل وفاسق کره بقمه
زیرا اولوم بغیندر. وبعض کمسه لر نار یکله فرعونک ایجاد ایدرر دیدیلر
بو صورتده نار یکله ایچن فرعونه بکزه مش اولور هر حالده توبه لازمدر
توبه ایله. ودخی معلوم اولکه انفیه دیدکلری شی دخی دخان خبیثی کبیدر
الارضی یوقدر لکن انفیه ده دخاندن زیاده ایکی فنالق وار درر. اولنکی
قوتیتک وجبینده بجسدن فنا وقبیح بر بز طاشیرلر کیرکندی
وکورنلر غایت نفرت ایدوب کرنورلر ومتاذی اولورلر بونک ایله جامعلره
کیررلر وجامع شریفه تعظیمه مخالف اولمغله چوق بیوک بلادرر. اکثری
بونمانک غافل علما وطلبه لرندن بویله کورمیور بونلر غافل اولدقلری
جهتله نک معلومیدر بونکره باقلمز توبه ایله غفلت ایتمه. ایکنجی انفیه انسانه
سدیکله وعرابی ایله قارشمش تربیه اولور بو ایسه عینی بجسدر وانفیه یه کلری
خبیث استعمالی جائز درکلدر زیرا بجس اولدیغیچون وبویله سلده ایله تربیه
اولدیغی انفیه یی بیان اوسنه سندده کندم سؤال ایدرم وبویله جواب ویرکی
بو صورتده انفیه یی استعمال ایدنلرک نمازی صحیح وجائز اولمز تفکر ایله معلوم
اولور اهل انصاف واهل صلاح انفیه خبیثی الیه دخی کلمز توبه ایله یا غافل انسان دنیا
کمسه یه قالمز. بونده تفکره معلوم اوله که بو رساله مز شرعه موافق واصوله
مطابقدر وجمیع اهل انصاف واهل حق عندنده دخی بویله درر بونده بویله
بو رساله مزی اوقیوب اشیدنلر حسن قبول ایله قبول ایله لر رد وانکار ایتمیلر
ومقتضاسیله عمل ایدوب سائر اخوان دینه دخی بویله بیچمق دخان
ونار یکله وانفیه یی ترک وتوبه ایدرمکه سعی وغیرت ایده لر بویله عمل ایدنلر

٢٣

مولى متعالك ايكى جهانده سلامت احسان ايا يوب خيرلى مراد ايله مفرز و مكرم
ايليه و بو رسالمزى عناد ايدنلر ايچون رد و انكار ايدن كمسنه ايله يوم عرصاتده
رسولمز حضور شريفلرنده حاكم مطلق اولان الله تعالى نك عند معبوديتنده عمر ثمه
اولورم ❊ ودخى بوندن صكره دخان و تاتلى كيه و انفيه حقنده مقدار سؤال جواب
در ❊ سؤال اولنور سه بو دخانده اسراف يوقدر زيرا بو نلرده انسانه فائده وار در مثلا
انسانه نشاط و سرور ويرر و اويقوى دفع ايدر و عياده و عمله ودر سر سبب
اولمغله استعمالى جائز در تاتلى كيه لازم در ❊ جواب ❊ دخان و تاتلى كيه
و انفيه لرك نشاط ويرمسى اويون و چاغفولرك نشاط ويرمسى كبيدر بنجه
حرامدر و مكروهدر و اسراف در و اردركه انسانه نشاط و سرور ويرر لكن شريعت
مطهره بونك ايچون بونلره رخصت ويرمدكندن علماء عظام تجويز ايتمديلر
❊ سؤال اولنور سه طوبيدن نصكره يمك حرام ايكن مسافر ايچون رخصت اولدى
جواب مسافر اكرام واجبدر اكرامك بيوكى يمكدر زيرا يميجه بدن ضعيف عبادته
نقصانى اولور بونلر دفع ايچون رخصت اولدى ❊ اما دخان تاتلى كيه انسانك بدنى
خراب ايدر و بو مقدار اغاثاره و بلاغره سبب اولديغون استعمالى جائز دكلدر
و بو نلره سؤال شيطانك جمله سندندر زيرا كورمزمسين اوچيوز دوز سوز يله
اول اولان علماء لر بونلرى استعمال ايتمزلر ايكن علمك و علمك و ذكرلرى و تاتلى كيلرى
و تصنيفلرى نه درجه زياده و چوق ايدى و كمال دينيه لرى دخى زياده ايدى
يا انسانلر انصاف ايله بودواتلرك بونلره كمالده اولمقلرى دخان و تاتلى كيه
و انفيه خبيثلرينى استعمال ايله مى اولدى حاشا والله بونلر ايله دكلدر تاتلى كيه
بودواتلر يمكى و ايچمكى و اويقوى آز ايدوب و رياضت ايدرك و عبادت لذتى
بولق والله تعالى يه و رسولنه محبت و عاشق اولمغله اولدى و اول زمانك
جاهل و عوامليرى دخى علماء لرينه بكزر دى انشبو سؤاللر شيطانك جمله
سبيدر زيرا سزك ديديكزكبى اولسه دخان و تاتلى كيه و انفيه استعمال ايتمين

علماء لرك

٢٣

علمالرك علملري وعملري وعباداتلري سرزدن آز اولمق وسزك علملريكز
وعملريكز بونلردن چوق وزياده اولمق لازم كلور حالبوكه سز بوداتلرك
تاليفلرينى وعباده لرينى اكلمقده عجزكز واردر نزده لذكه علملريكز بونلردن
چوق اولسون انصاف ايدشيمكه موافقه جهتى ودايمه اهل حقه دخل ايدن
جاهللر وعوام لرى ضلالته دوشرمه موجملهدن اصلاح ايلمه ٭ سؤال اولنور
شمدبكى وقتده بوتون انسانلر بونلر ايله مشغول اولمشدر اكر بونلره قنادينلور
بوتون مليونلره قنادينمك لازم اولور بونلردن سكوت ايتمك لازمدر بونده
ايكى جواب واردر ٭ اولنكى جواب بو سؤال دنيا اهلنه وطالبلره مداهنه وعلمى
رنجيده مستخدم اولان عمالرك كلامدر وبو سؤاله ايقان اولنمز
ايكنجى جواب بوتون ملت دخان قاركيله ايقه ايله مبتلى اولمقلرى بونلرك قالبنى
دفع ايتمز اكر ملتك ابتلاسى قالبى دفع ايديدى شمدبكى زماندة انسانلر نيجه
حرامزادهلر وظالملر وعبادلر وبدعتلر وايونلر وجاهلولر ايله مبتلى اولور مجبور
اولمش بويله اولمقلرى جهتله ان معذور بيلدرمه مثلا ايونلر وجاهلولر ورشوت
وربوايمك وشراب ورا في ايچمك وعبادالله ظلم ايتمك وصورتلره محبت ايدوب
خانه لرده طوتمق واخرت عمالرينه بعض ايتمك وغيبت وبهتان وبيلان سويلمك
وتماملق وفاذ قلمق وزكاة ورمك واولادلره بويله وجاهلونلر ارككلرينه
وبيسيرلر سيدلرينه عاصى اولمق وعصيان وصورتلر كفريه محبت ايدوب
صورتلمك كبى نيجه دورلو جبانتلر ايله ملت مشغول اولمقلرى جمله ناب
معلوم ميدر بويله ايكن ملتمزى تخليص ايچون بونلردن سكوت ايتمك اولور
ماضا سكوت ايتمك جائز اولماز بو دخان وتاركيله وايقيه دن دخى سكوت
جائز اولميوب حكمنى وعدم موميتنى وخبثلكنى بيان ايدوب جمله امت محمديه بونلردن
منع وزجر ونهى ايتمك امر لازمدر بويله سؤال برمقدار سؤاله بكزر دى اكر
ملتمز بونلردن غيرى حرام وكناهلردن اجتناب ايديدى مولى اصلاح ايله

٢٤

سؤال اولنورسه بو دخان ونارکیله وانفیه‌یی علمالر وقاضیلر ومفتیلر وشیخلر
ومریدلر وطلبه‌لر استعمال ایدیورلر بز بونلره دخان ونارکیله وانفیه‌دن
سؤال ایدیکمزده بونلرك ضراری یوقدر دیرلر وبعض علمالر کاهدر ومکروه
وحرامدر دیرلر بز شاشوب حیرتده قالدق افندی بره جواب ویرسون جواب
بودر دخان ونارکیله‌یی وانفیه‌یی استعمال ایدن علمالرك وشیخلرك هر نوعی
انواع دورلو مضرتلر وفسقلر وبدعتلر وکاهلر ایله مشغول اولوب قلبلرنی
ودنیا محبتنه طالمش دنیایی وانسانلری خراب ایتمکده دیرلر وفهمت بو اسرار
بنجه دورلو ظلملر ورشوتلر الوب حق ناحق ایدوب ناحق حق ایدر وظالملره
وفاسقلره مداهنه ایدوب معصیتلره اذن ویروب راضی اولورلر بویله
اولدقلری جمله‌نك معلومیدر بویله فاسقلرك شهادتلری وکلامی شرعاً
مقبول اولمیوب عمل اولنمز وجمله‌نك معلومیدرکه دنیایه محبتی اولمیان وکاه
کردن صاقنان آخرت علمالری وشیخلری وطلبه ومریدلر دخان ونارکیله
وانفیه‌یی استعمال ایتمزلر واستعمال ایدنلره منع ونهی ایدوب بعض ایدرلر
واصول قاعده‌سیدرکه تقوی اولان علمالرك قولیله عمل اولور فاسقلرك
کلامیله عمل اولنمز دخان ونارکیله وانفیه فنا
وقبیح ویلر تقوی علمالردر * بویله اولدیسه بونلری ترك وتوبه واجب ولازمدر
* وقهوه دیدکلری شیدم دخانده اولان جبنلکلر اولمدیغندن مباحدر
لکن کیف واویون وقهوه خانه‌ده ایچیلورسه حرامدر اما طعامی هضم قوتیچون
داغدورسه ویورغون کیمسه‌یه فائده اولورسه ایچیلور لکن بو زمانده ظالملر
وفاسقلرك عادتی اولدیغیچون ترکی اولیدر * والصلوة والسلام
* علی محمد وآله اجمعین * والحمد لله رب العالمین *

تمت

حرره حسین بن الزاهد وبیضه لمحسن الخط فی المکتب الحق خانه البحرینه

EK-2

MUSTAFA NECÂTUDDÎN EL- ERZURÛMÎ (1912/13-1991)'NIN TÜTÜN KASİDESİ

Tütün içen sana derim	Hoşça nasihat ederim
Tuttun Şeytan memesini	Durmaz emersin nesini
Ağzın burnun olmuş boru	Neden acep onun zoru
İblis-i la'în sana güler	Bak başına neler örer
Ağzın burnun kokmuş gider	Dostun senden nefret eder
Saçar ağzın çirkin koku	Burnun yazar al da oku
Sararmış hep dişler dudak	Aynayı al kendine bak
İnanmazsan ger bu söze	Yalanları getir dize
Yılan gibi sarmış seni	Çürütmüş bak kafesini
Kalp ve ciğer yaralanmış	İçin dışın paralanmış
Etrafına üfürürsün	Melekleri küstürürsün
Yâr mı olur sana melek	Şeytan başa koymuş elek
Kendine hiç acımazsın	Büyük küçük tanımazsın

[1] Mustafa Necâtuddîn El- Erzurûmî 1912-13 yıllarında ***Erzurum Merkez Serçeme Köyü***'nde doğmuştur. Medrese tahsilini Erzurum'da yapmıştır. Büyük Müftü Solakzâde Sadık Efendi'nin öğrencisidir. Ondan icazet almıştır. Erzurum'da Hattat Hacı Mustafa Efendi olarak bilinir. 1949 yılında Suudi Arabistan'a Hacc için gitmiş ve geri dönmemiştir. Yedi Mekke'de kaldıktan sonra Medine'ye göçmüş oraya yerleşmiştir. 1991 (H. 1412) yılında da Medine'de vefat etmiştir. Cennetü'l-Bakiy Kabristanı'nda medfundur. (Bkz., Mehmet Sait Çalka, Erzurumlu Hattat Mustafa Necatüddin Efendi Hayatı Sanatı Ve Manzum Eserleri, Kriter Basım Yayın Dağtım, İstanbul 2017; Abdurrezzak Türk, Erzurum'un Kandilleri- Serçemeli Şeyh Hacı Mustafa Efendi, Erzurum Gazetesi, 13 Ocak 2014)

Pis kokuyu yılan gibi	Çektin içe küpün dibi
Meclislerde sâfi hava	Sen var iken nerde ola
Benzemişsin Cehenneme	Ben insanım sakın deme
Nefsin keyfi deyip gittin	Cemiyyeti köpek ettin
Yutturursun halka ağu	Dinlemezsin azı çoğu
Hey insafsız bu ne vicdan	Gıpta eder sana Şeytan
Saymak ile bitmez huyu	Tütününe kibrit suyu
Okuyunca darılma hâ	Nefsine uyma bir daha
Allah için yazdım bunu	Hayır olsun bunun sonu

(Mustafa Necâtuddîn el- Erzurûmî, h.1409)

Mustafa Necâtuddîn el-Erzurûmî'nin Tütün Kasidesi
(Orijinal Metin)

توتون قصیده سی

توتون ایچه‌ن سکا دیرم
خوشجه نصیحت ایده‌رم

طوتدك شیطان ممه سنی
طوزما زامرسك نه سنی

آغزك بورنك اولمش بوری
نه دن عجب اونك زوری

ابلیس لعین سکا گولر
باق باشنه نه لر نوره‌ر

توتون ایچه‌ن بهی شاشقین
چیقار دومان آقین آقین

اغزك بورنك قوقمش گیدر
دوستك سندن نفرت ایدر

صاچار آغزك چیرکین قوقو
بورنك یازار آل ده اوقو

صارارمش هپ دیشلر دوداق
آینایی آل کندینه باق

اینانمازسك گر بو سوزه
یالانلری کتب دیزه

بیلان گبی صارمش سنی
چورومش باق قفسکی

قلب وجگر پاره لانمش
ایچیك، طیشك پاره لنمش

أطرافکه اوفورزسك
ملکلری کوسدرزسك

یارمی اولورسکا ملك
شیطان باشه قویمش الك

کندینه هیچ آچماز سك
بیوك، کوچوك طانیمازسك

پیس قوقویی بیلان گبی
چکدك ایچه کوپك دیبی

مجلسلرده صافی هوا
سن وار ایکن نرده اولا

بکزه مشسك جهنمه
بن انسانم صاقین دیمه

نفسك کیفی دیبوب گندك
جمعیتی کوپك ایتدك

بوتدورسك خلقه آغو
دیکله مزسك آزی، چوغو

هی انصافسز بونه وجدان
غبطه ایدرسکا شیطان

صانماغیله بیتمز خوپی
توتونکه کبریت صوپی

اوقویونجه دار یلمه ها
نفسکه اویمه بر داها

الله ایچون یازدم بونی
خیر اولسون بونك صونی

١٤٠٩/ مصطفی نجاة الدین الارضرومی

NOTLAR